

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Apponyi „belemegy“.

Bele fog menni. Már belement. Apponyi mindég belemegy valamibe. Óh szózatoss és szép nemzet, ki imádod e szózatoss és szép fiadat, megint neked volt igazad, hogy imádod. És nem azoknak, akik azt hitték, hogy ő nem fog belemenni és azt képzelték róla — még föl merték tenni — hogy fölhasználva a helyzetet, egy könnyed mozdulattal ott-hagyja a helyét és ezzel minden erőszakosabb cselekedet nélkül és a nemzeti aspirációk szent keretén belül megbuktatja a miniszerelnököt. Megbuktatja, megöli, orvul elejti — mily csúf szók, fogalmuk ismeretlen az elmékben, amely csupa euphonia. Legfeljebb arról lehetett szó, hogy «távozásra készíti», «a küzdelem lehetőségét elveszi tőle», «levonatja vele a konzekvenciákat» és a keze a vértől mégis tiszta marad, ülhet a még meleg helyre és föntarthatja szivének minden szép szentimentálizmusát. Mondják: így cselekedte, vagy helyesebben, így akarta Szilágyi Dezső, midőn Bánffyt buktatta. Visszafojtottuk lélekzetünket, hogy lássuk, mint követi és utánozza a nemzet élő hőse megholt ellenképét. Amig éltek, nem szerették egymást, de a síron, a tanulságon keresztül összeölelkeznek. A kaján várakozás azonban csalódott, és Apponyi belement az ex-lexbe.

Föl lehet lélekzenünk tehát. De egy pillanatra meg

kell állapotnunk ama három bús napnál, amikor még nem ment bele. Kétségeinek nyöszörgése hallatszott végig a városon. Lelkiismeretével való hangos vitái csak azért nem hallatszottak, mert a csúcsíves parlament süket. Párthíveinek «a torkában vert a szíve». Főtisztelendő Hock úr már Capistranonak képzelte magát. A régi nemzeti párt mérnököket bízott meg, hogy megvizsgálják: a többség klubjának melyik ajtaján lesz legalkalmasabb kidobni a régi többséget és melyiken beereszteni a néppártot. Azonban a várakozás és készülődés mély csöndjében valakinek eszébe juthatott valami. Talán az, hogy a Habsburgok semmit sem utálnak jobban, mint a tüntetést?! És hogy a magyar miniszerelnököt mind e mai napig egy Habsburg, még pedig egyike a következőknek és szigorúknak «fogadja fel!» És a sírárok egyszerre megszakadnak, a készülődés megáll, Apponyi nem beszél és nem megy, hanem belemegy. Nem ritka eset, hogy ezt cselekszi, de soha még ily érdekes helyzetben, és alakjának ilyen jelentősége még nem volt soha. Mindég volt rajta egy kis regényes, rejtelmes, rembrandi homály, most csupa hideg világítás, józan, szinte rideg; látjuk. Most államférfiu. Végre! Hogy milyen, nem kérjük, mert akinek erre joga van felelni, az egyhangú éljenével elsodorná kezünkől a tollat, előlünk az asztalt, alólunk a széket. Tehát éljen, éljen!

Ami pedig a felizgatott fantáziát illeti, az működik tovább, annak még az ő dicsősége sem tud határt szabni. Elképzélődünk azon, hogyan ment bele. Most kedden történt, a gyermekek a középiskolákban és a leányok a varrodákban, még azok is így szóltak egymáshoz:

— E pillanatban kapacitálja Apponyit Széll.

Az egész Pest tudta és a percek számlálta, mikor lesznek készen. Vártunk, lestünk, jósoltunk. Akadtak köztünk

emberek, akik a két leghatalmasabb és egymással most vitában álló faktort közelről ismerik és azok tippeltek. Fogadások nem voltak. Mi magyarok nem szoktuk megadni a fogadást, minek tehát. Egy rosszakaratú politikus szólott: «Beleviszi, belemegy. Mert Széll az, aki tud ehhez. Ha bele tudta ültetni a szűk, kényelmetlen kathedrába, akkor azt csinálhat vele, amit akar. Amikor annak idejében belegyömszölte és belecharmeurködte, közvetetlen a döntő pillanat után, én láttam Széll arcát. Diadalmas és gúnyos volt. Mintha — halkkal — nevetett volna is. Ez az ember csakugyan fölötte áll a magyar politikának és nem kell azért megvetni, mert a barátjait meg tudja tartani ingyen és az ellenfeleit ki tudja békíteni, úgy, hogy zsebre rakja őket. Azt hiszik itthon, hogy csak egy kormányzati politika van, a Tiszáé. Barátokat tartani pénzért és az ellenfeleket lehetlenné tenni országos érdekek árán! Széll filozófus és Apponyi költő, bele fogja vinni.»

És belevitte. Az Apponyi lapja, a Budapesti Hírlap mondja, hogy belement, igaz tehát. Mi pedig — mivel semmi értékes holmink nincs — esetleg hátralevő életünk-ből néhány évet szívesen áldoznánk azért, hogy halljuk, mint vitte bele. De tőlük, egyelőre legalább, nem lehet megtudni, hogyan történt. Valamelyiküknek szégyelnie kell magát, de melyiknek? Csak képzelődnünk lehet tehát és a sokszor emlegetett lelki szemekkel látni, lelki fülekkel hallgatni a történelmi dialógust. Mint ül össze a két szertehuzó férfiú. Valószínűtlen arcú mindakettő. A fejük más, mint a civil embereké. Az egyik halvány, mint a gondolat, a másik színes, mint az élet. De a beszédjük épp a megfordítottja: az egyiké csupa érc és erő, a másiké tompán és a mélyből hangzik. A miniszerelnök hangjának még ezenkívül melancholikus esése van. — Több mint bizonyos, hogy a hang-

ját mindkettő kieresztette. Aztán erősen barátkozhattak, mert ugyancsak nem szerethetik egymást. De elég az önkényes föltevésekből. Ott titkok mondattak el és az egyik államférfiú olyan dolgokat beszélhetett el, amiket nem szabad hallani sem fent, sem lent. Mert két magyar politikus ha titokban beszél, az egészen más. Mondhatja az egyik:

«Azokkal, odafent, nem lehet okoskodni. Egyszer csak elunják, úgyis folyton a forradalomról képzelődnek. Vannak nem is jelentéktelen tényezők, akik nem értik, hol késik az ostromállapot? Még csak az hiányzik, hogy akit félig magukénak tartanak, az is belemenjen az ellenzék karjaiba. No még ez is, itt már rendet kell csinálni! Én bizonyára nem leszek az, aki rendet csinál, de nem akad-e más? Te tudod, kegyelmes uram, hogy akad. Mit titkolódzunk, szégyenkezzünk, magunk között vagyunk: az alkotmányunk az elég jól van megcsinálva, de a dinasztia családi törvényei se rosszul. Nincs pénzünk, nincs hadseregünk, csak a fizetett újságíróink szeretnek bennünket igazán a külföldön. Az a túlerő, amely a monarchiában látszólag a mienk: máris sok azoknak a szemében, akiknek csak egy nem eléggé erős Magyarország illik bele a számításukba. Kik azok, te tudod. Mit teketoriázunk, a császár máris, el van kedvtelenítve, a császár haragszik! És te tudod, hogy a császár az egyetlen jó emberünk és hogy ebben a pillanatban még az ő jóságától függ minden. Majd később, majd valamikor másképen lesz. Inkább sunyin kell viselkednünk, mint vakmerően. Hadd készüljön el a nemzet. Azonban ha egy kis egészséges absolutizmus kell neked, azt megkaphatod, keresik rá az alkalmat, segítsél nekik szolgálni. Aztán ezekkel akarsz menni. Tudod, kik ezek, majd megmondom. Ezek . . .»

«Azt mondod, hogy jó odafent azokat egy kissé intimidálni, hadd tudják meg, hogy Magyarország nem irós vaj,

amelyet rá lehet kenni a profundra. Ebben van sok igazság. De a megfélemlítésből éppen elég. Van egy pont, amikor azok, akik félnek, bátrak lesznek. Az alkotmány van kockán, ha azok mellé állasz, akik az alkotmányt védve azt támadják és veszélyeztetik. A nemzet szeme rajtad és a sorsa is rajtad fordul meg, tégy amit akarsz! . . . »

Majdnem bizonyos, hogy e fantasztikus dialogusból nem hangzott el egy szó sem és a nemzet úgy általában még szóba sem került. Praktikus politikai és taktikai kérdésekről kellett folynia a párbeszédnek. És ha végül Apponyi belement az ex-lexbe, nem cselekedte az általános idealismusért — amelyet úgy szeret — hanem immár az államférfiú gyakorlati bölcsessége dolgozott benne. «Ennek nagy ára lesz!» mondá nekünk egy öreg, javíthatatlan szabadelvű. Csak-hogy megkapja-e valaha?

Válaszul egy halk nevetés hangzik föl a politikától telített levegőben, amely most tele van azzal a szenzációval, hogy «ő belement!»

B. S.

Beszélgetés ifj. gr. Zichy Jánossal.

A néppárt ifjú elnöke nemcsak mint országos politikai párt vezére bír súlylyal. Múlt pénteki beszédje is jelentős eseménye volt a politikának. S nekünk, akik olyan távol állunk a gróf fölfogásától, mindenkéül egy figyelemre méltó ebben az erős egyéniségű pártvezérben. Nemcsak, hogy sohasem hagyja magát elragadtatni, hanem annak, amit mond: mindig szélesebb távlata van. Erős logikával gondolkodik, ez mutatja a fegyelmezett főt; a tömeg pszichológiáját ismeri, ez bizonyítja a gyakorlati politikust. Éppen ezért beszédei kinőnek a napi politika köréből s mi tagadás benne, ma olyan időket élünk, hogy a konzervativizmussal, annak lehetőségével számolni kell.

Alkalmunk volt erről a tárgyról ifjú gróf Zichy Jánossal beszélni, aki a következőket mondotta el munkatársunknak:

— Megvallom, eleinte nem szivesen álltam reá a politikai causeriere, már csak azért sem, mert nem régen volt, hogy két előkelő bécsi lap ez iránt való kérését kellett refuseálnom. Ám a gátló okban egyúttal mégis benn foglaltatik az a késztető indok is, amiért a Jövendő óhajtságának eleget teszek. Lássá, — tette hozzá irónikus mosolyával, — mindjárt egy pont, amelyben a liberális politikusok és én, különbözünk. Ha már a sajtónak adóval tartozunk, fizessük az adót itthon.

Ami magát a tárgyat illeti, első sorban is ki kell jelenítenem, hogy a «konzervativizmus» szónak szerte e hazában rossz fogalmat adnak. A multakat tekintve, bizonyos mértékig érthető ez a félreértés. Magyarország olyan viszonyok között volt, hogy a konzervativ szót megtévesztő ruhának hordták a retrográd irányúak. Pedig a két fogalom közt igen nagy a különbség. Kulturállammá való fejlődésünk során azután, mivel inkább a radikálizmus felé megy át a

liberalizmus, annál inkább lép előtérbe a konzervativizmus. Amikor pedig én erről a fogalomról beszélek: sohasem visszafelé nézek. A konzervativizmus nem a haladás ellen-sége, hanem csak ugyanegy alapon való haladás előre.

Konzervatív politika alatt is én azt a fejlődési irány-zatot értem, ami hozzátapad a történelemhez. Így tartozékai a konzervatív politikának a vallási principiumok. Azért cso-dálkozom én, hogy nálunk rendkívül sokan vannak a köz-életben, társadalomban egyaránt, akik mindenben a legper-fektebb konzervatívek, csupán a vallást illetőleg radikális szelleműek. Intézményeink egész halmaza konzervatív, csak a vallási ügyekben van radikális irányzat.

Hogy mennyire jogosult a konzervatív politika a ma-gyar állam előrefejlesztésében, annak legjobban maga a magyar nép adja a bizonyosságát. A tömeg rendesen az esz-mék szélső periferiáján helyezkedik el s így a magyar nép is majdnem ó-konzervatív. Ez öntudatlan nála s természe-tesen nem bír politikai jogosúltsággal. Ez — kiváltságokra, osztályokra építeni az államot — retrográd irány lenne.

A konzervativizmus eszméje voltaképpen már benne volt a régi nemzeti pártban, ez volt létesítésének igazi alapja s magát a konzervatív szót csak azért nem vették fel, mert az ehhez a szóhoz tévesen fűzött fogalmak súlya tartotta vissza őket. Hogy azután az ő konzervativizmusok az árral tova ment — megvan, csak a hullámok közé vegyült — annak oka az a múlt évtizedek viszonyaiban rejlő erő, amely mindenre reányomta a liberalizmus bélyegét. Így történt azután, hogy ma a szabadelvű pártban együtt foglalnak helyet igazi konzervatívek és igazi radikálisok. De a függetlenségi pártban is.

Nálunk voltaképpen demokrácia nincsen is, mondtam, ezt történelmi fejlődésünk, nemzeti lételünk minden alapja, magának a népnek röghöz kötöttsége kizárja. Vannak újabban szociáldemokraták — csapongó radikálizmussal.

Arra a kérdésére már most, hogy a konzervativizmus fog-e és hogyan fog az aktuális politikában érvényesülni, először is reá mutathatok az utóbbi hat esztendő eseményeire.

Ma már tisztultabbak a fogalmak a konzervativizmust illetőleg. Nem mosolyogják meg már az ilyes elvű politikust. Lassan fog kifejlődni a szelleme, mert csakis így verhet gyökeret. A liberalizmus hamar felnőtt, minden nem neki való talajba eresztette gyökereit, ma már életnedvét veszti. Sohasem volt egységes fejlődése, vacillációs volt mindig.

Hogy miképpen fog érvényesülni? Lássá, erre nagyon bajos felelni. Ez a mi országunk, a klimájától kezdve, mindenben oly excessive. Nem szokott meglenni a maga nyugodt fejlődése semminek, maguk a politikusok ugrálnak az egyik eszmétől a másikig. Éppen ezért nem tartom kizártnak, — schon alles dagewesen — hogy egy hirtelen politikai bonyodalom egyszerre fogja megteremteni a kormányra jutó konzervatív pártot. Azonban ezt nem tartanám kívánatosnak, mert nem természetes.

Nekem a magam részéről az volt mindig a törekvésem, hogy hozzájáruljak az eszmék tisztításához, egészséges politika legyen, egészséges elvi alapokon, mely a homogen részeket egyesíti s a heterogén elemet elválasztja egymástól. Az hiszem, a mai pártok egy új konzervatív párt alakulása esetén a vezető eszmék érintetlenül való hagyása mellett — ez hozza őket össze — a részletekben, a melyeket a mostani politikai viszonyok oktrojáltak reájok, engedelmeyeket fognak tenni.

Egy bizonyos — és a liberális pártban ülő konzervativeket ez fogná a nyílt konzervatív zászló alá hozni: — erős nemzeti alap, nemzeti eszme nélkül ma pártnak létjoga nem lehet, de nem is fog e nélkül születni Magyarországon. A liberalizmusnak is az adta meg erejét, hogy annak idején a nemzeti alapra helyezkedett. Egyáltalán Magyarországon csak olyan politika képzelhető el, amely a fajnak sajátjaiba és tradícióiba bocsátja gyökerét.

A politikai helyzet.

Írta: Barabás Béla.

«Megnehezült az idők járása felettünk».

Az ébredő természetet is, a magyar politikai élet rendes menetét is zord idők, fenyegető zavarok akasztották meg.

A helyzet vigasztalan.

De míg a természet örök hatalmával nincs erőnk szembe szállani s a szomorú csapásokat el kell viselnünk, addig a magyar politikai viszonyok helyes útra terelése csak tőlünk függ, rajtunk múlik.

Hol van hát nyitja az okos megoldásnak, a mely új életre keltse megzsibbadt erőinket?

Az okos megoldás ma még: bolond beszéd. Pedig nagyon sietni kell az okos megoldással, mert e nélkül csak hamar bolondok lesznek közállapotaink is.

Két makacs tábor áll egymással szemben a képviselőházban.

A többség, amely támaszkodik számarányára, nyers erejére, bezománcozva a hiúsággal.

A kisebbség, amely igazságát, ellentállási jogosultságát vitatja s elszántságot tanusít.

Ne én legyek a bíró közöttük, mert érdekelt is vagyok, elfogúlt is lehetek.

De legyen bíró az élő törvény, amely előtt a kisebbségnek is, a többségnek is meghajolnia kell.

Igaz-e, hogy a magyar állam szervezetében az évi költségvetés, vagy szükség esetén a felhatalmazási törvény éppen olyan életszükséglet, mint az embernek a kenyér?

Igaz-e, hogy ezen törvények megalkotása időhöz van kötve, amely idő józan észszel másra nem fordítható, mint első sorban ezen törvények meghozatalára?

Igaz-e, hogy a magyar képviselőház az év első négy hónapjára adott felhatalmazás idejét nem arra használta fel, amire helyesen kéretett, t. i. az 1903. évi költségvetési törvény elkészítésére?

Igaz-e, hogy a magyar kormány az újabban kért négy havi felhatalmazás idejét ismét nem arra akarja felhasználni, amire az indokolásban kéri, t. i. az 1903. évi költségvetési törvény elkészítésére?

Ha ezek igazak és ha igaz az is, hogy a parlamenti kisebbség, rámutatva a törvény kötelező erejére, azt kívánja és követeli, hogy az ismételten kért felhatalmazásnak ideje első sorban arra használtassék fel, amire a kormány kéri s a törvény rendeli, — akkor szerénytelenség nélkül szabadjon kérdezni, hogy ki gázol keresztül törvényes rendelkezéseinken s ki megy neki — elbizakodottan számerejében — a magyar alkotmány féltett épületének: a többség-e, vagy a kisebbség?

A kisebbség nemcsak az élő törvény előtt hajolt meg, de alkotmányos érületének s álláspontjának legszebb bizonyosságát szolgáltatva akkor, amidőn késznek nyilatkozott az újabb négy havi felhatalmazást meg nem akadályozni, ha az államélet rendes menetére okvetlenül szükséges költségvetés vétetik első sorban tárgyalás alá.

De a többségnek ez nem kell. Mert a többség nemcsak a kisebbségre akarja erőltetni elbizakodott akaratát, de érvényesíteni szándékozik ezt, a mindenek felett álló akarat: a törvénnyel szemben is.

A kormány s az ezt támogató számszerű többség, a kisebbséggel szemben azon akaratának kíván érvényt szerezni, hogy a kért négy havi felhatalmazási idő alatt ne a költségvetés, hanem a katonai létszám felemeléséről szóló törvényjavaslat tárgyalassék s megszavaztassék, mert szerintük a többség akaratának a kisebbséggel szemben érvényesülni kell, és pedig feltétlenül.

Ám legyen úgy, hogy a kisebbségnek okvetlenül alá kell vetnie magát a többség akaratának. De ha ez így van, akkor az meg éppen el nem vitatható és meg nem dönthető

alkotmányos kötelesség, hogy a többség akaratának, sőt a király akaratának, meg kell hajolnia a törvény akarata előtt.

A katonai javaslatok még eddig csak a királynak, meg a többségnek akarata. A költségvetés kötelességszerű elkészítése pedig — az élő törvény akarata.

Nem veheti tehát senki rossz néven, ha a kisebbség a törvény akaratára támaszkodva, fejt ki erejét.

A kisebbségnek erejét hazafias küzdelmében fokozza az a köztudat és kétségtelen tény, — hogy a többségnek akarata, a katonai javaslatokra nézve, ellentétes a nemzeti akarattal, — nemcsak, de teljesen egybehangzó a kisebbség önzetlen törekvésével, amely gátat kíván vetni minden újabb s idegen célú vér- és pénzáldozatnak.

Az okos és törvényes formák közötti megoldás csak kettő lehet. Vagy visszavonják a katonai létszám felemelése iránt tárgyalás alá bocsájtott törvényjavaslatot, vagy ez iránt megkérdézik a meg nem hallgatott nemzetet.

Mert a katonai kérdésben a többség akaratának azért nincs erkölcsi súlya s az ilyen értéktelen többségi akaratnak azért áll ellene elszántan a kisebbség, mert nincsen fedezve a nemzet akaratával. De ellenkezőleg a nemzeti akarat különféle formákban a kisebbség álláspontja mellett nyilatkozik meg.

Tessék feloszlatni az országgyűlést s új választásokat rendelni el azon világos, nyílt és becsületes jelszóval, hogy a nemzet szabadon nyilatkozhasse a katonai javaslatok felett.

Vagy a kormány álláspontját helyesli a nemzet, vagy az ellenzékét, a mienket.

Ha nekünk ad igazat és többséget, ebből a mai kormány levonhatja a következményeket s a katonai javaslatok el vannak temetve.

Ha pedig a nemzet többsége ellenünk s a katonai javaslatok mellett foglal állást, akkor a meglévő kisebbség tartsa kötelességének az újabb nagy áldozatok lehető elhárítását, de a nemzeti akaratban megnyilatkozó erkölcsi erő hiányában, nem lesz jogosult az ellentállás elszánt fegyveréhez nyúlni s minden áron megakadályozni a nemzeti aka-

rattal harmoniáló többségi akarat alkotmányos megnyilatkozását.

Nemzeti akarat nélkül a többség akarata csakis nyers erőszak s parlamenti forradalom a magyar alkotmány ellen.

Lássuk tehát, ér-e valamit a magyar alkotmány?

Ha igen, védelmezze azt meg a többség a reá zúdítt királyi akarral szemben. S ha nem tudja megvédelmezni, akkor a magyar alkotmány nem egyéb, mint a mindenkori fejedelem jó vagy rossz hangulatától függő hitvány és értéktelen alkotmány. Nekem pedig az ilyen alkotmány nem kell.

POLÓNYI GÉZA. Tudósítónk felkereste Polónyi Gézát is, hogy megtudja, mi a nézete a politikai helyzetről.

— Ma még nem nyilatkozhatom. Mint láthatja, beszédre készülök. Evégből még ma beszélnem kell több politikussal, beszélnem kell ezzel is, azzal is, de most még nem vagyok kellően tájékozva. Ma még nem nyilatkozhatom. — Így szólt Polónyi.

— Ha nem írhatom meg azt, amit hallok, megírom azt, amit látok.

— Mit lát?

— Széll Kálmán névjegyét Polónyi Géza íróasztalán. Ez érdekes.

— De ez nem politika. Tegnap valami dologban a Ház miniszteri szobájában kerestem Széll Kálmánt. Nem beszélhettem vele, ott hagytam a névjegyemet. A miniszterelnök udvariasságból viszonzta a névjegyküldést.

— Emlékezhetik képviselő úr arra, — szólt tudósítónk, — hogy amikor egy fontos interpelláció ügyében egy, azóta már elhunyt miniszter itt járt képviselő úrnál, én nem írtam azt meg, mert ártottam volna azzal az illető ügynek.

— Őszintén mondom, e névjegyhez ne fűzzön semmiféle politikai kombinációkat.

— Ha nem nyilatkozik a képviselő úr, megírom azt a képviselő úr parlamenti működéséről, amit az írói karzatról látok.

— Mit látott?

— Akiknek szeme van a látásra, azok máris sokat láthattak. Láttam, amikor a képviselő úr Lengyel Zoltánnak magyarázta a házsabályokat. A képviselő úr műve, hogy Fejérváry miniszternek meg kellett ismételnie az interpellációs választ. Láttam azt, hogy Rátkay és Kubik, mielőtt Apponyihoz mentek a Fejérváry válasza és annak megokolása kettéválasztása érdekében, a képviselő úrral értekeztek. Nem nehéz dolog azt kitalálni, hogy a Polónyi keze van a dologban. A képviselő úrnak köszönhető, hogy a többség szavazata nem szankcionálta azt a miniszteri nyilatkozatot, hogy a Gotterhalte magyar királyhymusz. Ezt én nem hallottam, ezt én láttam, hogy így történt.

— Akár látta, akár hallotta, a politikacsinálásnak ilyen belső kulisszatitkai nem tartoznak a nyilvánosság elé. De mondtam már, hogy semmi aktualis politikai kérdésről ma nem nyilatkozhatom.

— Legalább rektifikálja a képviselő úr az én esetleges hibás értesüléseimet. El fogja-e fogadni Csáky Albin gróf a kabinetalakítást?

— Mit beszél új kabinetalakításról? Hiszen Széll-től megkivánja a király, hogy belemenjen az ex-lexbe. Különben, ha odáig kerül a dolog, hogy új miniszterelnököt keressenek, Csákyt úgyis, mint a főrendiház elnökét meg fogják kínálni a kormányalakítással. Ő azonban azt előreláthatólag nem fogja elfogadni.

— Hát Wekerle?

— Az nagy dolog lenne, ha Széll el tudta volna osztani a király bizalmatlanságát Wekerle iránt. De ne beszéljünk most erről. Majd néhány nap múlva szívesen nyilatkozom.

— Vajon látta-e most a képviselő úr Szentiványi Árpád híres névsorát a 98 Apponyistával. Hány van most még a 98-ból?

— Én már a nyáron megmondtam Szentiványinak, hogy ne akkor készítsen ilyen Apponyista névsort, amikor a nap süt, hanem akkor, amikor borulni fog.

— Még csak egyet. Azt hallom, a mostani válságnak legnagyobb betege Plósz igazságügyminiszter. Valósággal beteggé teszi őt annak a lehetőségnek a gondolata, hogy a polgári perrendtartásából nem lesz törvény.

— Plósz nem is hagyhatja ott nagy komplikacionális munkáinak tető alá hozatala előtt a miniszteri széket. Ő bizonyára marad.

A DEMOKRATA-PÁRT VEZÉRE A KONZERVATIV KORMÁNYRÓL. Vázsonyi Vilmos, Budapest egyik képviselője és a demokraták vezére, aki a radikálizmusnak Magyarországon legerősebb és legtüzesebb szószólója, egy konzervativ kormány lehetőségéről hozzá intézett kérdésre ezt válaszolta a «Jövendő»-nek:

— Lesz-e konzervativ kabinet, azt nem tudom, mert a politikában jósolni még egy hétre sem lehet előre. Legkevésebbé pedig Magyarországon, hol a politikai éghajlat is éppen oly változó, mint az időjárás. Hogy egy ilyen kabinet alakuljon, az politikai szükség. Csudálatosnak látszik, hogy én radikális felfogásom mellett ezt állítom, de indokolom. Reá kell mutatnom előbb a magyar szabadelvűség egy szörnyű veszedelmére. A 40-es esztendőkbén a magyar szabadelvű párt egyúttal a nemzeti jogok védelmében is hatalmas erélyt fejtett ki; a nemzeti védekezés pártja volt úgy Bécs, mint Róma betörései ellen. A bécsi és a római politikát az aulikusok képviselték, számra nézve kevesen: néhány főpap, mágnás, lézengő excellenciás urak és azoknak az alsó táblán levő néhány kitartottja, akiknek a közvélemény alakulására befolyásuk nem volt. Hogy a szabadelvűség e régi nemesi társadalomban is győzhetett, az éppen annak tulajdonítható, hogy a nemzeti irány és a szabadelvű haladás a 40-es évek reformereinek küzdelmeivel teljesen egybeforrva jelentkezett.

E helyzet 1867 óta megváltozott. Deák halála óta pedig a magyar szabadelvűség menthetetlenül megy a katasztrófa felé. A szabadelvűpárt Deák halála után nem volt más egyéb, mint egy csodálatos fattyúja a rendi korszak szabadelvű és

aulikus pártjának, tehát két kibékíthetlen ellenségnek. A szabad-
 elvűpárt vette át azt a szerepet, amelyet a rendi korszakban
 az aulikusok teljesítettek: híven kiszolgálta a bécsi politikát
 és törvénybe cikkelyezte az uralkodó parancsait. Természetes,
 hogy így a szabadelvűségnek a magyar nép előtt lassanként
 gyűlöletessé kell válnia, mert a magyar nép-lélek nem fogad
 be olyan szabadelvű politikát, mely a nemzeti jogokat feladja,
 valamint nem fog itt soha sem sikerülni a francia mintára
 csinált nacionalista szédelgés, amely a társadalmi és fele-
 kezeti reakciót nemzeti pántlikával akarja felcicomázni. A sza-
 badelvűpárt egyébként a volt nemzetipártiak és agráriusok
 bevonulása óta és a szabadelvű egyházpolitika után nemcsak
 nemzetietlen, de konzervatív párt is, már szabadelvű alkotásra
 is képtelen. A haldokló szabadelvűség utolsó fellobbanása
 az egyházpolitika volt, de ez a párt uralmát a dinasztiaival
 szemben annyira kockára tette, hogy azóta a párt egyre
 vezekel, bocsánatot kér, nem bűneiért, amelyek számosak,
 hanem azon egyetlen erényeért, hogy valaha becsületesen és
 bátran mert a szabadelvűségért küzdeni.

Legyen tehát konzervatív kabinet, mert a házban, fájdalom,
 régóta meg van a konzervatív többség és ennek a szomorú
 helyzetnek további leplezése csak biztosabbá teheti a szabad-
 elvűség teljes bukását.

Két embert tartok alkalmasnak a konzervatív-párt kere-
 tében vezérlő szerepre: Kállayt és Khuen-Héderváryt.
 Khuen megmutatta Horvátországban, hogy hogyan kell alkot-
 mányos formák közt abszolutizmust csinálni. A magyar köz-
 vélemény legnagyobb bűne, hogy eltűri azt, hogy Horvát-
 országban magyar felelősség alatt elnyomjanak minden szabad
 szót, gondolatot, érzést, kivéve egyetlen szabadságot: a magyar-
 falás szabadságát. De Khuen csak egy kibővített Horvátországot
 csinálhatna Magyarországból. — Kállay sokkal inkább fölötte
 áll, mert ő mint bosnyák alkirály, aki abszolút hatalommal
 katonailag kormányoz, bosnyákokat nevelne, azaz akarna nevelni
 belőlünk.

Különben pedig Bécs és Róma kiszolgálása Magyaror-
 szágon történelmileg nem a szabadelvű, hanem az aulikus, vagy,

ha úgy tetszik, a konzervatív párt feladata. A szabadelvű párt feladata: védekezés mindkét hatalom betörése és túlkapásai ellen. A magyar szabadelvűség csak úgy menthető meg, ha a párt igazán szabadelvű elemei ellenzékbe mennek, visszaszerzik a szabadelvűség elvesztett varázsát, felújítják a 40-es esztendőök meg nem alkudó, nemzeti szabadelvű, nemes hagyományait; vezetik, szervezik, fegyelmezik azt a magyar népet, amelyet a hatalom után való mohó sóvárgásukban teljesen elhagytak és elhanyagoltak. Üdvözlöm tehát a konzervatív kormányt, ha nyíltan be fogja vallani, hogy konzervatív. Logikusnak találom azt is, hogy a néppárt vonuljon be a magát szabadelvűnek nevező konzervatív pártba és végtelenül sajnálom, hogy e tényleges viszonyoknak megfelelő lépés még meg nem történt.

Csak az a kérdés, hogy a néppárt közreműködésével alakuló kormány nem fogja-e a szabadelvű párt címét viselni, mert az ügyes üzletemberek mindig irtóznak a — cégváltástól.

POLITIKAI ÖNKRITIKÁK. (1.)

Mi mindent nem kívánnak egy függetlenségi képviselőtől?

Tudjon beszélni, írni, lelkesedni, tüntetni,

Vajjon melyikhez értek?

Egyikhez sem.

De aki beszélni, írni, lelkesedni, tüntetni tud, annak nem hagyok békét és sorompóba állítom igaz ügyünk mellett.

És dicséret nekik. Ez a sok fegyelmezetlen erő miként engedelmeskedik — nem nékem — de a kötelességnek.

Kubik Béla.

Egy merész lövés.

A galamblövőkre irányozza :

Herman Ottó.

Akár csak valami csatatéren, oly rendszeres puskaropogás rázkódtatta meg egykoron Montecarlo légkörét.

Transvaalban sem szólt a lövés sűrűbben és rendezebben, mint a versenytéren, amidőn szent Lankaszter hivei a galamblövés nemes sportjának áldoznak és hódolnak.

S ez a ropogás, hajh! be sok galambnak oltotta ki életét s ráadásul bizony-bizony sok emberi szívet sebesített meg . . .

Most pedig reám támad az a nagy föltevés, hogy nekem, mint az állatvédő egyesület «teremtőjének» — no meg mint afféle «Generalgewaltiger»-je mind annak, ami hideg- és melegvérű teremtésekre vonatkozik, — hogy tehát nekem erkölcsi kötelességem nagy urakkal egy patrónból sörétezni, vagy fegyveremet, a tollat, valóságos Kirner- és Springer-fegyverek ellen kilődözni.

Kezdem tehát, még pedig a mindenkor hasznos rövidség okáért, az Ararat-hegy táján, amelynek csúcsán állítólag Noé bárkája a szárazon megfeneklett. Épen itt kezdődik ugyanis a Columbák nemes nemzetségének története, még pedig a fehér válfajé, amely azóta is a béke, az ártatlanság, a szerelem, a hűség, sőt az isteni bölcsesség jelképévé is avattatott.

Reá is termett ezekre ez a madár. Tollazatának szep-lőtlen tisztasága, a szem szelidsége, az alak szépsége s a teljes fegyvertelenség, mindezek praedestinálják a gyöngéd-ség s nemesség szimbolumává.

A fehér galamb hozta el az olaját, jeléül annak, hogy a Mindenható kibékült teremtményeivel.

Az isten szelleme fehér galamb képében jelent meg az apostolok árva fejei fölött s így jelent meg Alláh nagy pró-

fétájának is, — igaz, már reálistikusabban, a mennyiben a próféta vállára letelepedett; afölött, vajjon az isteni bölcsesség magvait hordta-e a próféta fülébe, vagy — mint némelyek állítják — prózai zabszemet szedett-e onnan, afölött ne vitatkozzunk, mert elvégre is a szimbolum kérdése forog fönn s ez mindenesetre találó is, nemes is.

Mint az ártatlanság, a szerelem, a hűség és a béke jelképe, a galamb a mérsékelt öv összes népfajainak költészetében ünnepelt madár; a magyar szerelmi népdal «galambom» nélkül nem is képzelhető. Oh, az a szerető olyan tiszta is, mint a galamb; hűséges, mint a galamb; szelíd, mint a galamb; és a galamb viszi a szerelem hírét a szerető ablakára.

A galamb életmódja és minden tulajdonsága valóban arra való, hogy minden nemes érzelemnek, tulajdonságnak jelképévé avassa a madarat.

A galambpárok hűsége már régóta példabeszéd; a galambnak születése helyéhez való ragaszkodása szintén az, s e tulajdonságát anyagias irányú korunk fel is használja a galambposta képében; a galambpárok csókolódzása csak olyan szép s csak olyan jelentőségű, mint a boldog emberpároké; a galamb turbékolása a boldog szerető fülében úgy cseng, mint a legmagasztosabb kéj szava; a boldogtalanéban úgy hangzik, mint a legmélyebb fájdalom panasza; a reménytelenül küzdő fülében úgy, mint a kízó vágyak kifejezése; és igaz, hogy a galamb turbékolásában érzelem rejlik, hiszen a mellkas mélyéből ered.

Szóval, a galamb szeretetreméltó madár.

Hát szép tulajdonságaiért, no meg azért a szerepeért is, a melyet az emberi szellem életében, a képzelőtehetségben játszik, talán mégis megérdemelné ez a madár azt, hogy szükségtelen, könnyen elkerülhető kínoktól megmentjük, ha már csakugyan úgy kell annak lennie, hogy szent Lankaszter tisztelői nálánál alkalmasabb céltáblát nem találnak.

S hát miben áll az a kízás?

A szegény párák százával szoronganak a tyúkászkosarakban; a lövő-helyen legtöbbsnyire verőfényre kerülnek,

— hát tátott csőrrel ott lihegnek, mert egy csöpp vizök sincsen: félig aléltak, mielőtt még az ólom átjárná testöket!

A verseny szabályai szerint továbbá csak az a lövés számít, a melynek áldozata egy meghatározott körben esik le, a kör egy méternyi magas háló által van bekerítve.

A körben eső áldozatok, igaz, hogy felszedetnek, s ha még élnek, végkép meg is öletnek; de azokkal, melyek a körön kívül esnek, nem törődik senki sem, pedig hány van köztük olyan sebesült, amely összezúzott lábbal órahosszat is ott vergődik, festi vérével a gyepet, hogy kinok között lassan kimúljon!

Kérjük tehát szent Lankaszter mélyen tisztelt híveit

— — — — —
Szabad!

No tessék! a postás egy csomagot hoz, jegye «New-York», feladója Mr. Henry Bergh, tartalma egy röpív, ennek címe: «So called Sport and its Victims», címképe egy szörnyen összelőtt, haldokló galamb, az első oldalon a new-yorki állatvédő egyesület pecsétje: egy összerogyott gebe, melyet a kocsis ostoroz, az őrangyal meztelen karddal az állat védelmére kél; következik egy új cím: «Pigeon Slaughter».

Nos, azok a furcsa amerikusok veszettül éles lövést kölcsönöztek maguknak Nagy-Britanniából.

Közhirré tétetik ugyanis, hogy a brit királyi ház a galamblövészettől megvonta pártolását s hogy a walesi herceg — ma VII-dik Edvárd király — a többi herceggel kilépett a Hurlingham-klubból, követte a britt hadsereg s az önkéntesek egész tisztikara.

Az az amerikus ugyancsak kiaknázza a dolgot. — Ej mit? én is nekibátorkodom.

Hát kiállanak azok a lövészek, nem egy köztük igaz vadász és halomra lövik a galambok százait.

Nézem, nézem a dolgot s eszembe jut a kérdés: vajjon miféle szemmel nézheti ezeket szent Hubertus? Alapos kétségeim vannak az iránt, hogy az igaz vadászok szentje galamblövő szent Lankeszterrel egy felhőn árulná a virtust.

A század elején a kereskedő legényeknél (bocsánat! a segédeknel) az a divat járta, hogy vasárnaponkint pisztolylyal kakasokat lövöldöztek; a vasárnapi lovaglás és lesipuskázás sportjának kultuszát az növelte, hogy csak egy szabad napja volt s ez épen vasárnap volt. A dolognak pszichológiai és élettani oldalával most nem foglalkozom bővebben, csak azt jegyzem meg, hogy szakasztott abba az országba tartozik, a melyben például a borbélynak költői és gitározási, a csizmadiának kiváló politizálási hajlama is található.

Hát kisütöm: hogy én kevésbé csodálkoznék azon ha egy vasárnappal rendelkező legénység rávetné magát a galamblövészetre, mint a mennyire nem fér a fejembe, hogy igaz vadászok, kik bátran szembeszállnak a medvével, tigrissel, oroszlánnal, oly galambokat lövöldöznek, a melyeknek farka megessonkíttatott, — oly vadászok, kiknek a vadászat minden neme hétköznapi is hozzáférhető.

De hát ez elvégre is izlés dolga s «de gustibus non est disputandum». Értjük be avval, hogy vizet kérjünk a szomszédok számára, no meg gyors halált azoknak, a melyek a körön kívül esnek.

Lóttam!

Egy gyermekhez.

Irta: Lermontoff.

Sírjából fölkiért szívem megölt szerelme
 S titkos gyönyörbe ejt és titkos gyötrelembe . . .
 Álomként tűnsz elém, te édes gyermekem.
 Óh mint szeretlek én! Megadtad te nekem!
 Napfényes mosolyod mily üdvbe bűvöl engem!
 S óh e hang ajkadon s e csillogás szemedben
 S csodás arany hajad! . . . Hisz mondják, úgy-e bár,
 Hogy az ő mása vagy! — Hajh, az idő lejár . . .
 Ó tán már hervadoz, hisz könny, bú oly kegyetlen,
 Ám képe most is ím oly ifjan él szívemben,
 Szemének lángja még úgy gyújt mint egykoron . . .
 De óh hű mása te, — szeretsz-e angyalom?
 Nem únod szavamat? Kis orcád virulása
 Nem hervad-é belé könnyem tűzharmatába?
 Nem csókolom talán túlhón le szemedet? . . .
 Óh ezt anyád előtt nem kell említened. —
 Engem se emlegess! . . . Minek? . . . Száz dőre emlék
 Búval s tán gyászszal is rá óh mért nehezédjék?!

De róla énnekem mondj, mindent mondj te el!
 Mondd, — esténkint veled ha le-letérdepel
 Szent szűz Anyánk elé s halk imaszót rebesget,
 Tanítva, kis kezed mint vesse a keresztet,
 S a rokonokra ott, ha áldást kérsz vele —
 S száz jó baráttra és végül mindenkire,
 Mondd, — sohszem suttogott füledbe egy nevet,
 Mely néked idegen? . . . Mondd, sohszem remegett?
 Sohszem sápadt el ő? . . . Óh jó, hogy elfeledted.
 Hisz mi e név neked? Csak szó, csak pusztá zengzet,
 Óh bárcsak szívedig majd sohse hangzanék!
 De ha a sors talán füledbe zúgja még:
 Emlékezzél reám! Mélázz el könnyemen! . . .
 S ne átkozd e nevet, ne átkozd gyermekem.

Fordította: Telekes Béla.

Esquollierné rendkívüli kalandja.

Írta: Pierre Louys.

Miután kilépett az Operából s hugával, Armande-al együtt elhelyezkedett az automobiljában, Esquollierné így szólt:

— Nos? Mi az impressziód?

— Külsőleg pompás.

— Elég. Főlöszleges a belső lényéről beszélned. Fogva vagy, édesem. Csókolj meg tehát, mert a dolog így már rendben van.

Gyöngéden megölelték egymást, aztán kibontakozva egymásból, mindketten körülnéztek.

— Óh, szól Esquollierné, már tíz perce megyünk. Hol is járunk?

Armande letörölte az ablaküveget elhomályosító zúzmarát s így szólt:

— Nem látok semmit. Sötét van.

— Hogyan, sötét? A Champs-Elyséesn?

Ő is kihajolt, belefúrta tekintetét a sötétségbe s így lassan meg tudott különböztetni egy utat, mely nem volt házakkal szegélyezve.

— Igazán, nem — szólt ijedten — nem tudom hol vagyunk. Ez már nem Páris. Ez a Sándor megőrült . . . álljunk meg . . .

S erősen megnyomta a csöngettyü gombját.

De alig hangzottak fel az éles csöngettyühangok, a bak tájékán egy záró-csap csattogása hallatszott s az automobil egyszerre a sebesség maximumával kezdett rohanni az éjszakába.

A hirtelen lökés hátravetette a két nővért, kik egyszerre sóhajtottak fel:

— Istenem, Istenem . . .

Madelaine lehajtotta a fejét s az üvegen keresztül ki a bakra nézett.

— Istenem, szólt újra, ez nem Sándor.

— Mit mondasz . . .

— Meg vagyunk szöktetve. Nem Sándor vezeti a gépet.

— Én kiugrom . . .

— Armande, te örült vagy. Negyven kilométeres sebességgel megyünk; a halálba ugranál.

Mégis, ha nem lettek volna együtt, mindegyikök külön-külön kiugrott volna; de ugyanazon érzés folytán, melynél fogva egy örvény szélén járván, a társunk veszedelme inkább foglalkoztat, mint a saját bajunk, Armande és Madelaine egyszerre ezt gondolták: «Én kiugorhatnám s nem lenne bajom, de ő meghalna.»

Kezeik keresték egymást, találkoztak s az ülőhely bőrpárnájába vájták magukat.

A gép gyorsasága változatlanul szédítő maradt; benne a rettegéstől halál-hidegen ült és hallgatott a két nővér. Madelaine, mint az olyan nők, akik sokat megismertek az életből s az emberekből, így gondolkozott:

— Ha csak arról volna szó. Ha nem ölné meg.

Armande-ot még ez a remény se vigasztalta. Nem volt már elég naiv ahhoz, hogy ne tudja, mi vár reá s ép ezért szegényke majd megőrült az irtózáttól.

— Ah, kiáltott föl hirtelen, én kiugrom, Madelaine. Ez mégis jobb vég.

Ugyan e pillanatban azonban az automobil hirtelen a minimumra csökkentette a gyorsaságát, s így lassu járással egy csarnokba kanyarodott be s aztán egy nagy udvaron áthaladva egy tornác előtt megállott.

Madelaine odasúgta nővérének: — Késő már, drágám.

Egy kopasz, negyven éves, elegáns öltözetű s túludvarias úr nyitott nekik ajtót s köszöntötte őket.

Armande felkiáltott: — Uram, öljön meg.

S naivul hozzátette: — De ne közeledjék hozzám.

— Kisasszony, szólt az ismeretlen, nem fogok önhöz semmi formában közeledni, de kérem kövessen most, mert az idő halad. Teljesen fölösleges segélyért kiáltani: ez a ház egyedül áll az erdő közepében.

Madelaine szállt ki először. Armande követte, de oly erőtlően, hogy a felhágó-lépcsőt eltévesztette. Támogatni kellett őt. A halvány holdvilág, mely megjelent az égen, beüzüstözte a báli belépőket, a nők fehér arcát s gondosan fésült hajzatát.

Beléptek egy szobába, hol Madelainet és Armande-ot egy fekete ruhába öltöztetett öreg nő fogadta.

— Asszonyom . . . Kisasszony . . .

S aztán minden átmenet nélkül: — Mostan pedig engedjék meg, hogy levetkeztessen önöket.

— Minket . . . levetkeztetni . . . dadogta Madelaine.

Nem fejezhette be. Az öreg nő már kikapcsolta a kabátja csatját, kihúzta az öv gombostűit s így lábához esni engedte a

felső szoknyát. Ugyanily ügyesen lehántotta a fűzőt, úgy, hogy az ing vállrésze szabadon hullott a gyöngéd, rizsporozott karokra.

— Most ön jön, ha megengedi, szólt Armandehez száraz hangon.

Armande egész fehér volt. Egy kétségbeesett pillantást vetett nővéreire, aki éppen egy kerevetre omlott, hol egész testén végig hullámozó görcsös rángatózások fogták el. Aztán átengedte magát. Az öreg nő pedig, miután levetkőztette őt is, karjára vette a két ruhát s maga után betéve az ajtót, eltávozott.

A fiatal leány térdre hullott és zokogott... Az idő közben telt, az óra négyet ütött. Aztán hirtelen nővére karjaiba futott, aki görcsösen magához ölelte.

— Édes Armande-kám, drágaságom, — szólt gyöngéden Madelaine. — Édes kicsi nővérem. Ne félj semmit, majd megvédlek én. Nálam a dolog nem nagyon fontos... De téged, nem akarom, hogy érintsenek. A testemmel foglak megvédeni.

A folyosóról léptek kopogása hallatszott.

— Istenem, istenem, ő az!

A kulcs éles hanggal hatolt be a zárba s Armande úgy felsikített erre, mintha az ő testébe hatolt volna. Midőn azonban az ajtó megnyílt, csak az öreg nőt látták, aki egy tálcán hozta a ruhákat s udvariasan így szólt:

— Hölgyeim, engedjék meg, hogy felöltöztessenem önöket.

— Hogyan, — szólt Madelaine, — hogyan... de hát...

A feketeruhás nőt azonban ez a csodálkozás nem zavarta meg. A legnagyobb nyugalommal felöltöztette a két nőt, helyresimított minden redőt, eligazított minden csipkét s aztán köszönve távozott. Helyette belépett az ismeretlen.

— Hölgyeim, — szólt nagyon udvariasan, — nehogy kutassák ennek az éjnek titkát s így nekem ártsanak, megmagyarázom a dolgot. — Önökön van ma éjjel Páris két legszebb toalettje. Egy kliensem a múlt kedden látta önöket ezekben a ruhákban az operában s azt mondta, hogy okvetlen csináljak neki egy ugyanilyet. Nos, ami a szabást és a színeket illeti, talán elég lett volna, ha én az én divatárus szememmel jól megnézem önöket, van azonban ezeken a toaletteken egy csipkeminta, mely oly szövevényes, hogy egyszerűen lehetetlen más-kép utánózni, mintha redők nélkül kiterítve fekszik előttünk a szabó-asztalon. Szükséges volt tehát, hogy a ruhákat rövid időre megszerezzem...

A két nővér elképedve hallgatott s az ismeretlen folytatta:

— Megvásároltam tehát az önök gépvezetőjét, aki átengedte helyét az én emberemnek. Így kerültek önök ide. S ez fogja haza is szállítani önöket. Láthatják tehát, hogy

semmi baj sincs. Mert két hölgy csak hazatérhet reggel hatkor egy báli éjszaka után! Önöknek azonban természetesen érdeke, hogy az éj igazi történetét ne mondják el barátaiknak, akik ezt különös mosolylyal fogadnák.

Madelaine fölkiáltott:

— Milyen szerencse, hogy a férjem vadászni ment.

— Vadászni? — szólt mosolyogva az ismeretlen. — Az én értesüléseim jobbak. Tervem megkívánta, hogy nagyságod férje az éj folyamán ne legyen odahaza. Felbéreltem tehát egy divatos félvilági hölgyet: intézze úgy a dolgot, hogy férje ura ma éjjel kimaradjon. S mondhatom, az egész dologban ez került legtöbb pénzünkbe.

Másnap reggel Esquollierné nem mondta el senkinek az éjjel történeteket, mivel ennyi izgalom után oly álomba merült, hogy délután kettőig aludt. Midőn azonban legjobb barátnője, Lalette asszony, megjelent ágyánál, valami ellenállhatatlan vágy elmondatta vele a drámai eseményt. Természetesen megeskettette barátnőjét, hogy soha az életben egy szót nem ejt róla senki előtt. Szerencsétlenségére azonban a történet túlságosan érdekes volt. Még aznap este Lalettené egy társaságban volt, hol tizenhét épp oly titoktartó barátnője, mint ő maga, volt jelen, s így végre is síri hallgatás megfogadtatása után elmondta nekik a fantasztikus, ötletes történetet. S nagyon jól mondta el. Egy percig se sejtette előre az eset vígjátéki végét. A hallgatóság oda volt. Ilyen közbekiáltások hangzottak:

— Ez borzasztó.

— Páris lakhatatlanná válik.

— Indiánok közt élünk.

Mikor aztán befejezte a történetet, mindenki megtette a maga megjegyzéseit, csak ő maga nem.

— És te, Yvonne, mit gondolsz te a dologról? — kérdezte valaki.

Egy kis ideig közönyös arcot vágott s aztán:

— Mit gondolok, mit gondolok . . .

— Nos?

— Azt gondolom, hogy ezek az Esquollierék eleget törték a fejüket, hogy kitaláljanak valamit, amivel a reggelig való kimaradásukat igazolják.

Nevetés, kiáltás, hempergés volt erre a felelet s a sok asszony oda volt a boldogságtól, hogy ilyen jól megmagyarázta Lalettené az Esquollierné rendkívüli esetét.

A szőke nő.

Írta: Zay Miklós gróf.

Ha végig sétálunk Budapest utcáin és nézzük a nyüzsgő embertömeget, mely a hétköznapiok harcát vívja, ha nézzük a szebbnél szebb asszonyokat, kiknél minden megvan, mi a férfit bilincsekbe veri, ha végig sétálunk Budapest utcáin és visszagondolunk a húsz-huszonöt év előtti főváros közönségére, hamar szemünkbe ötlik egy változás. Régebben nem is tartották igaz magyar nőnek, aki nem volt barna. Magyar ember csak olyan író könyvét tette vánkosa alá, aki barna leányokról írt, a cigány csak olyan népdalt húzott, amelyben feketeszemű leányok, szőghajú menyecskék képe fordult elő. «Nem kell a szőke énnem», dalolta az egyik, «Hazudik a retek, hogy én szőkét szeretek», énekelte a másik. Azóta a szőkeség rohamosan terjed Magyarországon, egyrészt a germán és szláv vérvegyülés, másrészt a kultúra gyors előhaladása folytán.

Hol késik napjainkban a népdal, mely aranyhajú leányokról beszél? Megszokásból még mindig a bogárszemű nő járja s alig akarjuk bevallani, hogy álmaink tárgya bizony megváltozott. Szinte szokatlan nálunk a nőt tanulmány tárgyává tenni. Az emberek alig hajlandók komolyan venni azt, ki a nőt, a művelt társadalom e döntő tényezőjét, a tudás szemüvegén át nézi.

Csalódás volt a XIX. század magyarjánál, hogy büszkén vallotta fajtát barnának. Alighanem a németesség ellen vívott küzdelem egyik hadi szerszáma volt ez, mellyel a magyarság válaszfalat akart emelni saját nemzete és az osztrákok között. A régi mondás, melynek eredete a századok homályában vész el, azt tartja, hogy az igaz magyar faj se szőke, se barna. E közmondás épp úgy fején találja a szöveget, mint a legtöbb megfigyelés, mely a közfelfogásból eredt.

A nőről írni, a nőt jellemezni, tán a legnehezebb feladatok közé tartozik. Természetében szilárd és kidomborító vonások, pozitív tulajdonságok nem találhatók. Ki az asszonyról ír, folyton a Seylla és Charybdis környékezi. Vagy a költői csapongások közt téved el, vagy homályos és elmosódott képet rajzol, a melyhez újra és újra hozzáfog a nélkül, hogy művét befejezettnek találja. Fél-

színekkel és logikátlan logikával dolgozni annál nehezebb, mentül inkább azon igyekszik valaki, hogy élesen körvonalozzon.

A világirodalomban két francia író van, aki ragyogó tollal írta le a nőt. Michelet és Paul Bourget. Ha könyveiket elolvasta és leteszi az ember, több nőismerettel bír, mint hogyha éveken át járta a nagyvilágot. Ámde az egyik csak a szépet és dicsőt látja, a másik éles és finom látásával szétszedi, elemeire bontja a modern asszony könnyed lelkületét s mint egy lepkehálóval kapja el rejtett gondolatait. Bourget főleg a nők egy osztályával: a nagyvilági nővel foglalkozik s legszivesebben veszi tollára a nemzetközi társadalom elfinomult alakjait. Michelet a nőben az anyát látja, csak azután a hitvest s legvégül a szeretőt. Ragyogó szelleme dacára sok haszontalanság, üres szócséplés van művében. Azt a különbséget, mely Arany János szavai szerint a fehér és piros rózsza közt van, s mely tényleg él a köztudatban, Michelet, Bourget alig veszik észre. Pedig hány férfi járja a földtekét, aki kezdve a mosolygó májusi napok idylljein, midőn a vadvirág díszíti a hősín vállakat, egész a világvárosi estékig, mikor az ékszerek vakító fénye alatt tűnik el, mit a természet örökszép gyanánt megalkotott, megtanulta a szőke nőt csodálni. Az ilyen vonzalom és előszeretet úgy jön létre, mint ahogy tavasszal százszorszép és pongyola pitypang nyílik a mezőn, ahogy ősszel a darvak útra kelnek és a legmagasabb ormokon megjelenik a hó.

I.

Van egy lelki tulajdonság, mely első sorban a szőke nő sajátja, mit egy nagy német poéta ügyes fordulattal örök nőiességnek mond. E kifejezés és gondolat más népeknél csak elvétve fordul elő s magában véve bizonyíték, hogy a szőke asszony eredetét első sorban északon, a germán fajú népek közt kell keresnünk. Az aranyszőke nők kultusza a középkorban érte el a virágzás tetőfokát. Abban a korban, midőn a fényes lovagvárak és sötét kolostorok mélyén a német, angol, hollandi, skandináv műveltség bölcsőjét ringatták. Az emberiség sem előbb, sem utóbb nem vette körül oly dicsfényrel a szerelmet, mint a germán fajú népek óriás termetű, vasba öltözött vitézei. A vitézek és apródok felváltva viselték a kardot és hegedőt s a szerelem a vitézi indulat erősítésére szolgált és kiváló hadi tetteknek lett rúgója. Alig lehet a középkori német urak asszonyát másnak elképzelni, mint világosnak és kék szeműnek, még a lantosok énekei s a középkori mesterek reánk maradt képei nélkül is. Amaz ideális szerelemnek, mely nőt és férfit egy egész életen át

elkísért anélkül, hogy az érzékiség útjára térve, egymáséi lehettek volna, legtöbbször szőke, nemes kisasszonyok képezték tárgyát. Már a középkori költők dalaiban kezdődik ama két ellentétes kép: a fekete szem, melyben a kárhozát tüze lángol, a kék, melyben a menyország képe ragyog. Alighanem a germán polgáriásodás első századaiban fejlődött ki az aranyhajú nők fajtája. A régi germán asszonyok, kiket a római imperátorok diadalszekerük után hurcoltak, az ős német költészet tenyeres-talpas amazonjai, akik birokra keltek a férfiakkal, jobbára rőt hajúak. Valószínű, hogy a germán népeknél a kultúra nyomán az erdők félvad lakójának párja alakult át modern szőkévé. Érdekes tünete a legújabb fejlődésnek, hogy míg a művelt magyarság körében a szőkeség terjed, addig Németországban állítólag kiveszőfélben van. A typus csekély ellenálló erejénél fogva, mondják Darwin hű követői.

A világosszőke nő élettani tulajdonsága, mely őt a fekete és barna asszonytól elválasztja, első sorban az, hogy fokozott mérvben találhatók fel nála azon vonások, mik a gyöngébb nem természetének lényeges alkatrészei. Hozzá kell tenni, hogy e tétel csak általánosságban szólva állja ki a tűzpróbát, mert vannak — még pedig nagy számmal — igazán nőies koromfekete nők. Töméredek az olyan asszony és leány, ki sem az egyik, sem a másik csoporthoz nem tartozik, de átmenetet képez a kettő között. Magyarországon a nagy többség ezek sorából kerül ki.

Igen természetes, hogy szerelem dolgában nemcsak az ízlés, de a nemzeti érzés is nagy szerepet játszik. Egy és ugyanazon fajhoz tartozó férfi és nő közt hamarébb fejlődik ki a mély rokonszenv, mint idegen fajok és nemzetek gyermekei közt. Ime egy példa. Micheletből a francia beszél, mikor egy idegenbe vándorolt ösmerősét, kit húsz évi távollét után viszontlát s megkérde, vajjon nem vezetett-e oltárhoz véletlenül egy pompás, rózsaszín arcú angol nőt, avagy egy szőke német leányt, — így szólaltatja meg:

— Szépek ők mindannyian, sokkal mutatósabbak, mint a mieink. Olyanok, mint ama pompás gyümölcs, melyet a kertész mesterséges uton növeszt a lehető legnagyobbra, teszem az ananászepret. A nedű nem hiányzik belőle, megtölti a száját s esupán a zamatnak van az ember hijával. Francia nőt választottam, még inkább dél-franciát, ki az erdei szamócához hasonló.

Mint mondám, a szőke asszony szelidebb, simulékonyabb, akaretereje csekélyebb, általánosságban szólva, a nőies, naiv és gyermekes vonások szinte elválaszthatlanok tőle. A férfi az asszony-

ban legtöbbször saját énjének kiegészítőjét keresi. Kis ember nagy bottal jár, mondja a régi közmondás, apró embernek nem egyszer óriás a felesége. Gyakori az erős akaratúval bíró, nyakas férfiaknál, hogy szőke asszonyt hoznak a házhoz. Ez utóbbi természetének egyik árnyoldala, hogy tán kevesebb benne az őszinteség. Jobban reá van utalva, hogy az erély és akarat hiányát finomsággal és ügyességgel pótolja. Mint mondtam, északon keletkezett az arany hajfürt s úgy terjedt el a többi népek közt a vérvégülés folytán. Egyes népeknél, mint a franciánál és magyarnál a világos nő oly általánossá vált, hogy ma már kiegészítő része a nemzeti típusnak. Viszont tagadhatatlan, hogy a magyarnál vérvégülés nélkül is megvan a szőkeség egy sajátos neme, az úgynevezett kenderhajú nők válfaja, mint például a palócok közt. (Ezekre aztán illik a piros szoknya, Józsa Gyuri egykori házigazdájának, gróf Keglevich Miklósnak kedves színe, mely az ő kedvéért vált oly általánossá a cserfaerdőkoszorúzott Mátrában. Piros szoknya, piros bor s az elejtett vadak piros vére együtt szerepelt Keglevich Miklós vidám vadásztivornyáin a pislogó őrtüzek mellett.) Valószínű, hogy a művelődés folytán az őseredeti, fakó, kenderszinű hajfürt is átváltozik aranyszőkévé.

A déli és keleti népeknél a sötét szín uralkodik s csak itt-ott váltja fel a vörös, mint az olaszoknál vagy a zsidóknál. Talján földön, Lombardia kivételével, ritka a világos nő s az olaszok, kik e téren szakértők, valóságos bolondjai a szőke szépségnek. Sok tekintetben érdekes a germán-zsidó női típus, a maga nyulánk, magas termetével, széles válláival, erős esontalkatával. A zsidóságnál számba kell venni, hogy régi faj, mely szűk körben mozgott évezredekken át, egymás közt házasodott s így jócskán degenerálva van. Az elfajulásnak egyik eredménye, hogy a férfiak jobbára véznák és rosszul vannak megalkotva, a nők pedig szépek. A szőke zsidónőnél rendszerint megvannak a két fajnak: germánnak vagy szlávnaak és a séminek tulajdonságai. A germán eredet főleg a haj színében, meg a testalkatban, a zsidó származás inkább az arevonásokban: az orr és száj metszésében. A vérvégülésnek netovábbja azonban a szőke cigány nő, amelyen a négy folyó hazájában szinte előfordul. Végre a hazai városok szőke polgárasszonyai mellett figyelmet érdemelnek a tót parasztasszonyok, kiknél nem hiányzik a lágy, rokonszenves, nőies tekintet, melyhez aztán több-kevesebb szeplő és aranyszőke haj járul.

Befejezése következik.

A föld természetrajza.

Írta: Elisée Reclus.

A modern tudományok története ebbe a három szóba foglalható össze: «Visszatérés a természethez». Különösen a földrajzban, vagyis a föld természetének tanulmányozásánál volna igazán szükséges, hogy közvetlen a megfigyelésből induljunk ki. Hiszen a föld táplál bennünket, ad kenyeret mindnyájunknak. A mi iskoláinkban pedig a földrajztanítás még mindig a régi scholasztikus alapon történik. A diák hiba nélkül fel bírja sorolni Franciaország öt folyójának, három tengerfokának, két golfjának és egy tengersizosának nevét, de képtelen az üres szavakba fogalmat is önteni. De hogyan is tehetné, mikor a tanár sohase mutatta neki azokat a dolgokat, a mikről beszél, pedig azok ott vannak úton-útfélen, az iskola kapúja előtt, a tócsákban, a mik az eső nyomán maradtak.

Ha én a földrajztanárok szerencsés helyzetében lennék, a gyermekek közt, őrizkedném attól, hogy kis pajtasaimat könyv és térkép segítségével vezessem be a földrajzi tanulmányokba. Talán ki sem mondanám előttük ezt a tudósok által csinált szót: «földrajz», — de azt nem mulasztanám el, hogy nagyobb sétákra vigyem őket.

Nagy gonddal, módszeresen fejtegetném e séták alkalmával látottakat s így a társalgás könnyed formájában gyarapítanám ismereteiket. Az oktatásnál először is a lakott vidék megismertetésére törekedném. A sík, lapályos vidékeken más jellegük volna ezeknek a tanulságos beszélgetéseknek, mint a hegyek között; más a gránitos, más a meszes régiókban; más az óceán partján, a folyam mentén, vagy a sivár vidékeken. Belgiumban másképp kellene beszélnem, mint a Pyrenaeusok, vagy az alpesek között. Beszélgetéseink nem volnának mindenütt ugyanazok, mert mindenütt akadna különös, figyelemre méltó sajátosság, jelleg; mindenütt volna alkalmunk érdekes és értékes megfigyeléseket gyűjteni, a miket azután felhasználhatunk későbbi összehasonlításokhoz.

Akármilyen szegény és egyhangú volna is tartózkodási helyünk, valószínű, hogy mindenütt lehetséges volna szemléltetni, ha nem is valóságos hegyeket és dombokat, de

legalább is a föld felülete fölé emelkedő dombokat, vagy kőhalmokat; mindenütt megfigyelhetnők a talaj sokféleségét: homokot, agyagot, mocsarat, tőzeget, sőt valószínűleg homok- és mészkövet is. Mindenütt követhetjük patakoknak, folyóknak, vagy folyamoknak lejtőit, megfigyelhetünk áramokat, örvényeket, apályokat, a barázdák játékát, melyek a fövényben végigvonulnak; a partoknak hullámmosta kivájsait és a lerakódások rétegeit. De ha lakóhelyünkkel még oly mostohán bánt volna is a természet, hogy még egy erecske se folydogálna a környéken, azért mindig lenne alkalmunk az empirikus tapasztalatok szerzésére, mert alkalmat adnának a záporok, melyek kis, időleges folyamocskákat rögtönöznek medrükkel, lejtőikkel, rohanó árjaikkal, kanyarodásaikkal és torkolataikkal. Nemde?

Micsoda végtelen sokfélesége a hydrologiai tüneteknek!

A vaskalapos hagyomány utasításai szerint térképeket adunk a gyermekek kezébe, miket a közoktatásügyi tanács is jóváhagyott! Tapasztalatból tudom, hogy ezek a léptékes és vetített térképek tanítványaimnak, sőt jómagamnak is mennyi bajt és nehézséget okoztak. S biztos vagyok benne, hogy senkivel se történt máskép. Egyikünk se fogja elfelejteni azokat az ellentmondó benyomásokat, melyeket a különböző térképek révén nyertünk. A különböző tartományok közötti arány nem mutatkozott előttünk határozottan; mindenféle alakban, mindenféle eltorzult, megbővült, vagy összetöpörödött, kinyújtott, vagy megcsonkított rajzban láttuk őket a térképen, ennél fogva értelmi felfogásunk meglehetősen tompa maradt.

Valóban lehetetlen térképet alkalmazni anélkül, hogy árulást ne kövessen el a rája bizott nagy feladat, az oktatás ügye ellen. De hát, ugy-e, milyen legyen akkor az a legjobb iskolai térkép?

Véleményem szerint egy egyszerű gömb, ami ott legyen ilyenkor mindig a tanító mellett. Azt azután fogja, forgassa, adja oda a gyermekek kezébe. A rá rajzolt ábrák a lehető legegyszerűbbek legyenek. A sarkokat gyaluval tompítsa meg. Ezek között a gömb övének fekete vonal jelezze az egyenlítőt, azután ha itt lesz az ideje, hogy az évszakok változásait megmagyarázza, az egyenlítői kidudorodásnak két oldalán a napfordulónak vonalait meg lehet jelölni, nem kellenek még se délkörök, se szélességi fokok. Ez később jön majd. Elég, ha megjelöljük a föld felületén azt a pontot, amely az iskola helyének felel meg; ezen a ponton át a két sarkot

összekötjük a bemutatott első szélességi vonallal. Ilyen legyen az első globus. Ezen mutassa be a tanító a gömbölyű planetán végzett elméleti utazásokat.

Az első földrajzi oktatást az egész föld megbízható, arányosan kisebbitett képének, a globusnak közvetlen szemléletével kell kezdeni, bár ezt az oktatást hamar megakasztja az eszköz tökéletlensége. Egy földgömb, melynek aránya 1:40.000,000, nehéz alkotmány, melyet nem könnyű kezelni.

Mindazáltal, ha a nagyméretű földgömbök alkalmazhatóak is arra, hogy az iskola vagy könyvtár termében elhelyezzék, még éppen nem következik abból, hogy az oktatásnál mellőzzük. Mert ha a gömb óriási nagy is, de le lehet metszeni belőle tetszés szerinti nagyságokat. Tessék egy 10 milliomod arányú szelvény! Ime egy 5 milliomodnyi! Mutathatunk 100,000-red részt is, tehát egy 400 méter kerületű gömb szelvényét.

Szeretünk haladásról beszélni, de valljuk be, hogy jelenleg oly kort élünk, amely ha nem is hanyatlást, legalább is eltévelyedést mutat a babyloni korokhoz képest, úgy, hogy nagy utat kell még tennünk, hogy az akkori nagyságot elérjük. Az ókor legrégebb emlékei visszavezetnek Chaldeába, ahol minden városnak megvolt a maga «csillagászati tornya». Az alacsony házak közül minden városban büszkén meredt fel az obszervatorium; a legendás Semiramis függő kertjei környezték virágszőnyegükkel, madárdalukkal a nagy csillagász tornyot, amelyből az asztronómok kutatták az égi birodalom titkait. Nem volt tökéletes az a város, amelynek nem volt tudományos szentélye, az Ég és Föld tanulmányának szentelt temploma.

Ki ne ismerné azt a legendát, amely szerint az egész emberiség, mint együvé tartozó nemzetség közösen dolgozott egy ilyen tudományos épület emelésén — a babeli tornyon — és egyszerre megszűnt mindegyikük között az összetartó kapocs; nem ismerték, nem értették meg egymást, szétváltak mint idegenek, mint ellenségek! A mi korunkban ismét megtaláltuk a közös nyelvet, a tudományos tanulmányok nyelvét; semmi sem akadályoz bennünket, hogy újra, még szorosabban egyesüljünk; itt az ideje, hogy újra hozzáfogjunk a félben maradt munkához. Reméljük, hogy a jövőben megint megépíti minden város az ő csillagászati tornyát, amelyben minden polgárnak alkalma lesz észlelni, megfigyelni az Égnek tüneményeit és megismerni a Földnek, az ő szülő bolygójának összes csodáit!

Gyermekkori emlékeim.

Írta: Gárdonyi Géza.

Temetés.

Egy szóke kis hat éves leány is járt velem. A haja fénylő sárga volt, az arca üde gömbölyű, rózsás.

A kisleány egy kisfiúval járt, aki bátyja volt neki, s talán egy évvel idősebb mint ő.

Egy napon ez a két gyermek nem jelent meg az iskolában. A gyerekek susogva beszéltek, hogy a fiú agyonlőtte véletlenül a hugát. Puskával játszottak.

Én akkor hallottam először halálról, temetésről. Bámultam és borzadoztam.

Másnap elindultunk az iskolából. Mentünk párosával. Sokáig mentünk. Végre elérkeztünk egy földszintes házhoz. A házból sírás és jajgatás hangzott ki.

Mi korábban mentünk valamivel, és szabad volt megnéznünk a halottat.

A kis leány érckoporsóban feküdt, amelyről azt hittem, hogy ezüstből van. Az arca szebb volt, mint szokott lenni. Kis koszorú volt a fején, és a koszorú alól kilátszott a haja. Mellette gyertyák égtek.

Nekem ez végtelenül rejtelmes és szomorú látvány volt. Mintha egy holt angyalkát láttam volna a koporsóban.

Baleset.

Egy délután, mikor belépek a szobánkba, ott látom apámat véres fejjel a lavar fölé hajolva. Anyám kezében egy nagy spongya: sápadt arccal csorgatott apám fejére vizet egy kancsóból. Én csak néztem őket elképedve, ők se beszéltek semmit.

Az történt, hogy apám lent volt a mély kútban. (Gyakorlatilag le kellett szállania egy vörösre festett keskeny vaslétrán a kútba, amely öt más kútnak csöveken át ide vezetett központi víztartója volt.) Amint lefelé ereszkedett, valaki vigyázatlanságból vagy rosszakaratból egy szerszámot dobott le. Az sebezte meg apámat.

Ez a kútba való lejárás anyámnak mindig halálos aggodalmat okozott, s apám is mindig sápadtan és kimerülten jött fel.

A napokban magyarázta anyám, hogy lent a mélységben gyakorta meg-megrepedt egy cső, s apám nem bízhatta másra a vizsgálatot, mert az algépész a helyére áhítózott, a fűtőkre meg nem bízhatta. Ez volt a főoka, hogy apám ezt az állását elhagyta.

Apró emlékezések.

Lipótmezőre való költözésünk első napjaiban minden szobába bementem, ahol vagy gyermek volt, vagy valami érdekelt.

Emlékszem, hogy egyszer egy sváb paraszti családnál talált a délharangszó. Nem tudom, mi volt ez a paraszt ott az intézetben, hogy szobát kapott, csak arra emlékszem, hogy paraszt volt a család és hogy a szoba tiszta, nagy, világos; a butorzat azonban szegény. Az ablak mellett egy szentkép függött. Délben az egész család e kép elé állt, és hangosan, mély bensőséggel imádkoztak.

Egyszer a keresztapámnál magam voltam a szobában. Az ablakban beretvát pillantottam meg. A beretva új volt. (Úgy emlékszem: egy időben beretválkozott.) Fölvettem és játszottam vele. Persze csakhamar vérzett az ujjam. De eltitkoltam. Ijedten osontam ki a szobából és hazamentem.

Emlékszem egy öreg úrra. Báró volt, s valami felügyelőféle az intézetben. Hallottam róla, hogy géplába van, s egyszer láttam lejönni a lépcsőn. A lába csakugyan minden lépésre halkán csattant.

Egy Regina nevű kis leánynyal játszottam otllétünk első idejében. Ez egy ápoló asszony leánykája volt. Egyszer játék közben észrevettem valamit, ami fölkellette a figyelmemet, s nagy álmétkodásba ejtett.

Az iskolában egy fiú asszonyt tudott rajzolni. Az asszonyon szoknya volt és sonkát tartott a kezében. Csakhamar én is áttértem a sonkás asszonyok rajzolására.

Az iskolától hazafelé tavasszal mindig az árok mentén jöttem. A csigák érdekeltek. Ahol csiga volt, leültem és játszottam vele.

Egyszer a palatáblámat felejtettem a csiga mellett, egyszer meg a vesszőtartómat vesztettem el. Különben úgy hatéves koromig nagyon szórakozott voltam. Bárhova mentem is, csak azt vettem észre, hogy ott vagyok.

Húsz éves koromban néhány sort irtam fel ezen emlékeimből. Meglep benne ez a följegyzés: «Én egy betegápoló nő fiával szoktam iskolába menni.»

Ma már nem emlékszem erre a fiúra.

A kertben a szegénysorsú örültekkel ásattak. Én egyszer Flórával a közelükben játszottam. Az egyik örült beszélgetett velünk, s valami tanácsot adott.

Akkor is tudtam, hogy örült, s ma is, hogy visszagondolok a tanácsára, el kell ismernem, hogy nem hiába zárták az örültek közé.

De szerencsére nem értettem akkor a tanácsát.

A belső udvar falánál varangyos békák ugráltak. Nálam pálca volt. Az egyik békát megnyomtam vele. A béka valami égető nedvet fecskendezett a szemembe, amire én ordítva mentem haza. Itt mindjárt lavorhoz állítottak. Azt hitték, megvakulok. De egyet aludtam, s másnap már nem volt semmi bajom.

Az első kép, amelyre emlékszem, egy török-kép volt. Akkoriban került forgalomba az első fügekávét, s ennek a borítékán volt a török-kép. Diványon ülő törököt ábrázolt, amint nargilét szí.

Egyszer fellopódoztam a lépcsőn, hogy lássam az igazi örülteket. Egy üvegajtón át láttam is sok úri embert. Néhányan az ajtó felé jöttek. Erre elfutottam.

Öreganyám egyszer meglátogatott bennünket. Bámultam az erszényét, amely apró gyöngyszemekkel volt kivarrrva. Világos rózsaszín és fehér szemek voltak rajta túlnyomóan, s nekem nagyon tetszett az erszény.

— Ha meghalok, a tied lesz, — mondotta az öreganyám.

Amire én kedvetlenül kérdeztem:

— Igen ám, de mikor hal meg?

A gépházban óriás gép mozgott, egy kemence vagy kazán is volt ott. A géptől félttem. Mégis be kellett oda gyakran mennem. Apámnak egy kis szobája volt ott, irodaféle. Amíg iskolába nem jártam, írni tanított. És én szívesen írtam, mert fehér alumínium-tollai voltak, s ezek ragyogása tetszett nekem.

A portásnak is volt két vagy három gyermeke. Egyszer bementem hozzájuk. Egy német új naptárt nézegettünk. Címe volt: Fuchs-Kalender és sok kép volt benne a rókáról.

Anyámtól hallottam már felnőtt koromban, hogy ez a portás egy napon hirtelen elhagyta a családját. Megszökött valami nővel és sohse került többé elő.

Apám beszélte ebben az időben, hogy egy paraszt ember rókát ütött agyon, s a hátára vetve vitte hazafelé.

A róka útközben eszméletre tért, s beleharapott a parasztba ott, ahova a feje lógott.

A paraszt ijedten eresztette el a róka hátulsó lábait, s a róka elfutott.

Ezen az anekdotán mulattam.

Amikre nem emlékezem.

Hat éves korig az ember állat. Alig van öntudata. Főfoglalkozása az evés, meg a játszás.

Különös, hogy ételekre alig emlékezem. Amikre emlékezem, össze vannak kapcsolva más képzetekkel. Az elmondottakon kívül egy szem aszalt szilvára emlékezem, de arra is csak azért, mert öreganyám azzal a tréfás megjegyzéssel adta, hogy az macska-potyadék, s hogy ő az ágy alatt találta.

Abban a korban nem ismer az ember utálatot, de nekem ez a megjegyzés mégis visszatetsző volt.

Játékot is bizonyára sokat kaptam hat éves koromig, főképpen falovat, de határozottan nem emlékezem egy bolti játékomra se.

Különösebbnek találom, hogy zenei emlékeim nincsenek. A Temetés cikkemben nem említem meg a trombitás bandát, amely a leánykát kísérte, mert csak anyámtól tudom, hogy zenés temetés volt, magam nem emlékezem reá.

A Lipótmezei völgyben s Budapesten is gyakran láttam verkleit, sőt táncoltam is, ha valamelyik kislány akarta, de csak a verklikre emlékezem, a zenéjőkre nem.

Az is bizonyos, hogy mindig kaptam karácsonyfát, de az első karácsonyfa, amelyre emlékezem, mégis az, amelynek készülését a kulcslyukon át meglestem. Ez már a Lipótmezőn történt. Apámnak még tetszett is, mikor azt mondtam, hogy nem a Jézuska hozza a fát, de nekem egy illúzióm romba dőlt, s azokra a fákra, amelyeket a Jézuska hozott, nem emlékezem.

Az meg egész gyermekkoromon átvonul, hogy soha nem veszekedtem és soha senkit meg nem ütöttem.

Folytatjuk.

Az igazi szocialismus.

Irta: Bokányi Dezső.

A don Quixotte-ok és Sancho Panzák még nem haltak ki. Úgy látszik lehet valami a lélekvándorlásban, mert mi szocialisták igen gyakran találkozunk velük. A «lovag» urakat mindig ott találjuk, ahol azok másokat akarnak nevetségessé tenni és önmaguk lesznek nevetségessé; a jámbor apród viszont derék reprezentátorra tett szert a nyugodt emésztést kedvelő nyárspolgárban, kinek meglehetősen perverz élvezetet szerez az, ha a szélmalom más nyakát töri ki. Szóval: a típusok megvannak, csak a mai Cervantes hiányzik, hogy ükunokáink mulattatására megőrizze őket.

A tisztelt don Quixotte urak nem válogatósak. Minden arzenál fegyverét magukra akasztják, nem törődnek azzal, ha az kissé rozsdás és avult. Nem vetik meg a bibliát, ha kell, előveszik a természet «örök» törvényeit, sőt a darvinizmus sem bűn, ha szükség van az erősebb jogára a gyengébb felett, stb. stb. Bár az ő agyukban szerkesztett szélmalomnak nem a szocialisták a tulajdonosai, még sem riadnak vissza, csak legyen ürügy a támadásra. A fődolog: van szélmalom, lehet valami ellen harcolni. Hadd lelkesedjenek a Sancho Panzák!

Ilyen a többi között az a szélmalom, a melyben a szocialisták állítólag egyenlőre akarnak örölni minden embert.

A lovag támadása éles: «Bolondok, egyenlővé akartok örölni mindenkit? Hát lehet mindenkinek egyforma kék szeme, szőke szakálla, egyenlő orra, esze és termete?» (A Sancho Panza röhög, tetszik neki a kérdés.)

A szélmalomtól jóval odébb eső szocialista-erődben szánakozva nézik a szegény hadakozót. Nem állanak ki vele tréfálkozni. Komoly legények: éles puskaporos levegőben nőttek fel, nem szeretik a tréfát. Nem csoda, ha

nem mérk össze vele a fegyvert a rakoncátlankodásért. Egyébként is, mi közük ehhez a támadáshoz? Hol van az a modern szocialista, aki tagadta, hogy az emberek között nincsen szerzett, vele született, továbbá testi vagy szellemi egyenlőtlenség?

De miért is tagadta volna? Ez a modern szocializmus nem egyenlősíteni akarja az embereket, hanem csak egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel akarja felfegyverezni a létért való küzdelem terén. Jelszava: ki-ki a saját szorgalma és munkája alapján érvényesüljön, anélkül, hogy mások eszét és erejét a maga javára kiaknázhathatná.

A mai társadalmi rendnek éppen azért izent hadat, mert társadalmi egyedek között a harc fegyverei egyenlőtlenek. A társadalom egy kis csoportja földdel, házzal, részvénytulajdonnal stb. indul a létért való küzdelembe, a másik nagy csoport csak pórén viaskodik. A természetből a társadalomba hatványozott dühvel átvitt egyéni létért való Darwin-féle harc ez. A kis csoportnak a győzelme már eleve biztosítva van, a nagy csoport ellenben már a harc elején arra van ítélve, hogy elbukjon és a termelési eszközök birtokainak életfogytiglan bérmunkára ítélt tömegébe dobassék. Nem akarnak, de oda kell nekik kerülni, mert a kézimunka nem versenyezhet a világpiacon a termelési eszközök birtokosainak rabszolgái által előállított termékkel. Így bukik el ma az erős és egészséges, de szegénységben született gyermek a földi javakkal felfegyverzett gyermekkel szemben. Egy kis körültekintés és logika azt is hamarosan megmutatja, hogy nemcsak a testi erő, hanem a művész és író gondolata és hangulata is ott vergődik szárnyaszegetten a kapitalizmus hálójában.

Nem egyenlősíteni, hanem az egyenlőtlen fegyverviselés-től akarja a szocializmus a társadalmi rendet megszabadítani. És pedig olyformán, hogy az anyagi javak előállításához szükséges termelő eszközöket a magántulajdonból a köztulajdonba viszi át. De csakis a termelő eszközöket. E cselekményével véget vet az egyéni létért való küzde-

lem eddigi állati formájának. Az anyagi javak terén nem egyesek állnak egymással szemben, hanem az összesség küzd az összesség érdekében. A kollektív termeléssel anyagilag teljesen kielégítő existenciát biztosít a társadalmi egyedeknek s ezzel egyidejűleg az emésztő anyagi gondoktól mentesíti őket s így inkább lehetővé teszi, hogy testi és szellemi tehetség képződjön és érvényesüljön — a közjó javára.

Az anyagi javak terén közérdeket szem előtt tartó társadalom ereje érvényesülést szerez bizonyára a közérdeknek az iskolázás, művelődés terén. Kicsiben már előreveti árnyékát, amikor a szociáldemokracia már a mai államtól követeli, hogy teljesen ingyenes oktatást, tanszereket és ellátást adjon a népiskolákban, továbbá a felsőbb iskolákban is azok számára, akik képességüknél fogva arra alkalmasoknak bizonyúlnak. Ez a szerény keret bővülni fog, de már jellemzi a jövő haladás útját.

Ha a társadalom egyedei illetően egyenlő társadalmi feltételek közé helyeztetnek, bizonyára alaposan redukálódni fog az a mai óriási, egyesek közötti testi és szellemi különbség is. (Lásd: Szilágyi Dezsőt és egy analfabéta tót napszámost.) De ez nem azt jelenti, hogy a talentum elvész. Sőt ellenkezőleg. Az általános szellemi nivónak emelése a mai egyenlőtlen küzdelemben elpusztult talentumokat is a közjó javára előtérbe hozza. Ki tudná megmondani, hogy a szántóföldön, a műhelyek és gyárak fojtó levegőjében hány tehetség senyved el? Hát az öngyilkosságot és züllést hányan keresik fel, mert pőrén nem bírnak útat törni?

Az is bizonyos, hogy a jövő kor történetirója a geniek legendájából nagyon sokat a lomtárba szór majd. Jóllehet, ezekkel szemben, a mai szempontból ítélve, méltánytalanság fog történni, de kárpótlást nyer a világtörténet az öntudatra ébredt, férfivá lett milliányi népben, amely sorsát céltudatosan maga fogja irányítani. Hogy ez az állapot az egyesek agyvelejében megfogamzott «abszolút» igazságot ki fogja-e elégíteni, nem tudom, de annyi bizonyos, hogy a milliókra nézve, a mainál jóval igazságosabb és emberiesebb lesz.

Régi nagy színészekről.

Elbeszéli: Ujházy Ede.

IX. A Szöllőssy-lányok.

A hatvanas évek elején a vidéki színigazgató azt kérdezte a szerződni kívánó drámai színésztől: van-e énekhangja, tud-e énekelni?

Ma azt kérdezik a drámai színésztől: tud-e táncolni? és aki ugrándozik vagy rúgkapál — mert táncolni édes-kevesen tudnak — azt a drámai színészt jól fizetik!

Hogy a tánc is művészet, az kétségtelen, sokat ki lehet a láb kecses lejtésével fejezni, de csak ha az arc is hozzájárul a helyzet vagy indulat kifejezéséhez.

Pepita de Oliva a legkecsesebb, legszilajabb és legszebb spanyol táncosnő, lábba hozta az 50-es években Pest közönségét, az emberek őrjöngtek láttára, oly szenvedélylyel és annyi kifejezéssel, mondhatni szilajsággal viharozta a spanyol bolerót, olyan virtuozitással csattogtatta a castagnettát, hogy férfiak, asszonyok mind szerelmesek lettek bele; ébenfekete, kibontott hosszú haja, gyémántcsillogású tűzes szeme, barna arca a szépség harmonikus tökélye, talán még Lola Montez-nél is szebb volt, az ő nevéhez fűződik a már félszázad óta divatozó «Pepita ruha»; amit ő táncolt, az művészi volt.

A nemzeti színpadon abban az időben alig volt nap, hogy felvonások közt ne lépett volna fel egy-egy hírneves táncosnő vagy mimikus.

Elszler Fanni, a híres táncos- és mimikusnő is vendégszerepelt, de őt nem elégítette ki a felvonás közti tánc, fel akart lépni drámában is.

A «Yelva» című dramoletteben játszott egy néma leányt (olyan Portici-néma féle szerep), a darab végén megjön a hangja és két szót kell neki mondani, amidőn bátyja karjait kitárva meg akarja ölelni: «B á t y á m!» és szerelmesének, aki remegve kérdezi tőle: «Szeretsz-e?» «Ö r ö k r e».

A bátyát Szigeti, a szerelme Feleki játszták s midőn a jelenet következett, Szigeti kitárt karokkal feléje megy. Elszler Fanni elkiáltja magát: «Pávián». Feleki oda sűg Szigetinek: «Honnan ismer ez téged?» Aztán Feleki kérdezte tőle: «Szeretsz-e?» Elszler megölelte és azt kiáltotta mély érzéssel: «Ökör te». Szigeti oda sűgta Felekinek: «A honnan téged».

Hogy mennyire jogosult szűnpadi produkció a tánc, bizonyítja, hogy a legkomolyabb drámákban néha főtényező és sikert biztosít. Nem régiben, hogy Miss Duncan itt volt és a «Rákóczi»-t elrugdosta, eszembe jutott, hogy volt egy vidéki színész: Zarkavölgyi. Ő következő címeket adott táncainak: «Vak vagy te szent igazság», magyar szólótánc, aztán: «Rég veri már a magyart a teremtó», csárdás, sarkantyúval lejtű Zarkavölgyi. Ezek bizony elég komikus dolgok, de az elnyomatás korszakában az is jól esett, ha táncolták, ami a magyar kebelét dobogtatta.

A szépséges Szűllőssy-nővérek az ő igazi magyar táncukkal fűnséges szép látványt nyűjtottak; mennyi báj, mennyi kellem volt rengő hajlásukban! Ők nem álltak lábujj-hegyre, nem rugkapáltak égbe emelkedő lábakkal. Szűp arcukról sugárzott a kéjes élvezése az andalgónak, olyan mélézó, kecses, ingerlő, kívánatos volt. Aztán az a szilaj csárdás! a hogy rezgett, ringott bűbájos termetűk, a szűve is táncolt az embernek; tűndéri szűp volt, keresetlen, közvetlen, méltóságos, igazi magyar tánc volt az, talán még szava is volt. Isten! hova lyukadtunk ki, nekűnk már csak az angol kell . . . Istenem!

— Nincs már magyar művészet a szűnpadon, már táncolni se tudnak magyart!

Ez a két nővér különben szűnművésznő is volt. Róza a Nemzeti szűnház kiváló, kedves, szűp, szeretetreméltó művésznője. Niczkynének hívták, talán van olyan, aki emlékszik reá; én nagyon szerettem vele a szűnpadon játszani, olyan édes szűnésznő volt.

Ő volt az utolsó magyar táncosnő a szűnpadon, áldott legyen emléke; bár volna, aki újra feltámasztaná az igazi szűp magyar táncot, talán érne annyit, mint a «Cake walk», talán tudnánk szeretni a magyart is!

ÚJ KÖLTŐK.

Ady Endre:

Szivek.

Valahol egy bús sóhaj szállt el:
S most lelkemen pihen,
Valahol kacagás csendült most:
S mosolyog a szívem.
Valahol szép lehet az élet:
Mert leány után futok,
Valahol nagy lehet az átok:
Mert sirni sem tudok.

Valahol egy szívnek kell lenni,
Bomlott, beteg, szegény.
Megölte a vágy és a mámor,
Épp úgy, mint az enyém.
Hallják egymás vad kattogását,
Míg a nagy éj leszáll
S a nagy éjen egy pillanatban
Mindakettő megáll . . .

Éjímádó.

Leplét bár váltva öltse, vesse:
Az én világom nincs már messze.
Az én világom el fog jönni:
Hajnaltalan, csodás világ lesz,
Az éj sohasem fog elköszönni . . .
Egére nem lesz csillag hintve,
Én leszek minden gyöngye, kincse,
Én leszek célja, üdve, átka
És mégis ez lesz legjobb, legszebb:
Minden világoknak világa . . .

Akkor már nem lesz semmi multam,
Feltámadok, bár el se multam,
Reménykedem, bár mit se várok,
Elzúghatnak mellettem békén
A többi napderűs világok . . .
Nem törtetek célra, titokra,
Nem lesz szükségem asszonyokra,
Nem keresem, aki megsértett,

Én leszek a szent különélet,
 A hazug fénynek megvetője,
 A nagy sötétség, szent sötétség
 Tapadó, bárgyú szeretője.
 Köröttem nem lesz semmi kétség,
 Csak nagy sötétség, szent sötétség . . .
 . . . Az éjszakában állva, fázva
 Várlak, szerelmetes világom,
 Minden világoknak világa . . .

Csókok átka.

Valami szent, nagy éjszakán
 Vad nászban megfogant az élet
 S azóta tart a nász örökké,
 Minden kis mozgás csókba téved.
 Csókok világa a világunk,
 Csókban fogan a gondolat,
 Kicsi kis agyvelő-csomócskák
 Cserélnek tüzes csókokat
 S a legforróbb csókból szület meg
 A legszebb, legnagyobb ige,
 Mely hódítóan csap belé
 A végtelenbe, semmibe
 S a leglanyhább csókból fakad ki
 A szürkesség, a régi mása . . .
 Nincs vad párzás, nincs tüzes csók ma
 S nincs a világnak messiása . . .

Úgy van talán: szép a világ s jó,
 Mi vagyunk satnyák, betegek.
 Jégfagyos csókokban fogantunk
 S a fagy a lelkünk vette meg.
 Szent kéj a csók és szent az élet,
 A párzás végtelen sora,
 S átok a csók, átok az élet,
 Ha nincs a csóknak mámora.
 Az eltűnt csókok tunya nászán,
 A langyos csókok éjjelén
 Az átok egyre nő fölöttünk
 S így lesz az élet lomha, vén.
 S így leszünk mi, párzó királyok
 Kopottak, búsak, betegek,
 Kiknek csókolni szomjas tűzzel
 Már nem szabad, már nem lehet . . .

Ha szomjas ajkak szomjas csókot
Csak szomjas ajkra hintenek:
Ma ez a föld üdvök Olympja,
Nem laknak itt csak istenek.

Fantom.

Mit bánom én, ha utcasarkok rongya,
De elkísérjen egész a síromba! . . .

Álljon előmbe izzó, forró nyárban:
«Téged szeretlek, Te vagy akit vártam! . . .»

Legyen kirugdalt, kitagadott céda:
Csak a szívébe láthassak be néha! . . .

Ha vad viharban átkozódva állunk:
Együtt roskadjon, törjön össze lábunk!

Ha egy-egy órán megtelik a lelkünk:
Üdvöt, gyönyört csak egymás ajkán leljünk!

Ha ott fetrengnek lenn az utcaporba',
Boruljon rám és óvjon átkarolva! . . .

Tisztító, szent tűz hogyha általéget:
Szárnyaljuk együtt bé a mindenséget!

Mindig csókoljon, egyformán szeressen:
Könyben, piszokban, szenvedésben, szenyben.

Amiben minden álmom semmivé lett,
Hozza vissza Ő, legyen Ő az Élet! . . .

Kifestett arcát angyalarcnak látom:
A lelkem lenne: életem, halálom . . .

Szétzúzva minden kőtáblát és láncot,
Holtig kacagnók a nyüzsgő világot.

Együtt kacagnánk végső búcsút intve,
Meghalnánk együtt, egymást istenítve . . .

Meghalván, mondván:

«Bűn és szeny az élet,
Ketten voltunk csak tiszták, hófehérek!»

A kétéves katonai szolgálat.

A hároméves sorhadkötelezettségnek két évre való leszállításába már beleegyezett a hadvezetőség, sőt maga a király is, úgy hogy a reform pénzügyi részének elintézése után az mihamarabb megvalósulhat.

A mióta a kétéves katonai szolgálat kérdése felmerült, azóta állandóan foglalkoznak vele Európának csaknem valamennyi számottevő államában, Németországon kívül azonban eddig még egy állam sem valósította meg. Franciaországban a rövidebb szolgálati idő rendszeresítése, az ujonclétszám emelése miatt oly nehézségekbe ütközik, hogy megvalósítása ez idő szerint csaknem kizártnak tekinthető.

A kétéves szolgálati idő nagy áldozatokba kerül; ezek között a legfontosabb az ujoncjutalék felemelése. A békelétszám jelenleg három évfolyamból áll, míg a kétéves katonai szolgálat behozatala után csak két évfolyamból egészítődik ki. Ha tehát a jelenlegi békelétszámot továbbra is fenn akarjuk tartani, úgy két év alatt ugyanannyi ujoncot kell a hadseregbe beállítani, mint amennyit jelenleg három év alatt állítunk; vagyis, ha jelenleg évenként száz ezer embert sorozunk be a hadsereg békeállományába, ez három év alatt háromszázezer embert tesz ki. A jövőben e háromszázezer embert két év alatt kell besoroznunk. Az évi ujoncjutalék tehát ötvenezer emberrel, vagyis ötven százalékkal emelkedik.

Az ekként ötven percenttel megszorított ujoncok kiképzésére természetesen több tiszt és altiszt szükséges, mint amennyi jelenleg tényleges szolgálatban van, úgy hogy a tisztek és altisztek létszámának szaporítása elkerülhetetlenné válik; ami pedig ismét szaporítani fogja az évi kiadásokat. A kétéves szolgálat nem lévén elegendő jó altisztek kiképzésére, szaporítani kell a rendes, törvényes szolgálati időn túl szolgáló, hivatásos altisztek létszámát is.

Az altiszti kérdés tehát ismét a felszínre kerül. A hivatásos altisztek anyagi helyzetén 1898-ban bár javítottak ugyan, de helyzetük még ma sem valami keesegtető. Azért az altisztekben való

hiány különösen a jobbódu vidékeken igen érezhető. A számvevő altiszten és a szolgálatvezető őrmesteren kívül csak a legritkább esetekben szolgál valamelyik tovább a törvényes időnél. Németországban, ahol kellőképpen gondoskodtak az altisztek ellátásáról, csak a kitűnő hivatásos altiszti kar tette lehetővé a kétéves katonai szolgálat rendszeresítése után annyira megszorodott ujoncok kifogástalan kiképzését. Németországban azonban 65,000 altiszt tekinti hivatásának a katonai szolgálatot, míg Ausztria-Magyarországon mindössze mintegy 14,000 altiszt szolgál tovább a törvényes időnél.

Az elkerülhetetlen létszámemelések természetesen horribilis összegekbe kerülnek. Németországnak a kétéves szolgálati idő ötvenöt millió márkával emelte az évi budget-jét s azonkívül még a reform megvalósítása hatvan milliójába került. Franciaországban pedig az előirányzat szerint hetven millió frankkal fogja szaporítani az évi kiadásokat. Tekintettel, hogy hadseregünk az előbb említett két államénál az utóbbi években jóval visszamaradt, a kétéves szolgálati idő behozatala aránylag nagyobb összegbe fog kerülni.

A kétéves szolgálati idő megvalósítása katonai szempontból is üdvös, mert ezáltal évenként negyven—ötvenezer emberrel több részesül rendes katonai kiképzésben. A gyalogságnál pedig ez az idő teljesen elegendő; a lovasságnál és a táborigádésnál pedig ezután is megmarad a hároméves szolgálati idő, mint ahogy Németországban a lovasságnál és a lovas tüzésnéél a hároméves szolgálati idő továbbra is megmaradt. Franciaországban is csak a könnyebben kiképezhető fegyverneméknél tervezik a kétéves szolgálati időt s a lovasságnál s a lovas tüzésnéél ezután is megmaradnak a három év mellett.

A katonára mint egyénre nézve szintén kedvező a kétéves szolgálat, mert hamarabb visszatérhet hivatásához; az összességére nézve azonban mindegy, mert ugyanannyi munkáskart von el a munkától, mint azelőtt.

⊕

A PARANCS. A bolondok városának boldog polgárai nyugodtan, csöndesen, megelégedetten, vidáman éltek. Szébb életet képzelní sem lehet. És mégis, ez csak arra való volt, hogy egy emlékezetes napon hirtelen véget érjen. Annak a napnak reggelén a városháza előtt ékeskedő oszlopon írás kérkedett, amely azt hirdette:

«Megtiltom tinéktek, hogy a mai naptól kezdve gondolkozzatok! Aki e parancsot megszegi, az életével lakol!»

A város népe hangosan jajveszékelt és a siránkozás kétségbeesett kiáltássá nőtt. Földrengések elpusztítanak virágzó városokat, rombadöntenek hatalmas épületeket, fel dűlnak gyönyörű tájakat — — — úgy hatott e tilalom a derék polgárok lelkiületére. A szerencsétlenek szívébe a boldogtalanság fészkelte be magát. Érezték az igazságtalanság brutális erejét. Életükön az örökös félelem uralkodott. Rettegve gondoltak a kaján sorsra, hátha megveri egyikét-másikát valamely gondolattal. A vidámság régen eltűnt, a dal elhalt, a nevetés elnémult, a mosoly lehervadt... Az emberek iszonyúan szenvedtek. Megöszültek, megvénültek, elgyengültek. Annyira megváltoztak, hogy már alig ismertek egymásra. Nagy a boldogtalanság ereje.

A remény meg valahol messze-messze járhatott, fényéből nem jutott oda semmi, de semmi. A kétségbeesés már a szeme közé vigyorgott első áldozatainak. Nőtt a bánat, erősödött a szerencsétlenség, a helyzet borzasztó volt.

Egy ifjú, akit igen érzékeny lélekkel ruházott fel a sors, nem bírta tovább. Elhatározta, hogy életének végét vet. De azt akarta, hogy az ő halála több legyen, mint puszta vég. Kiállott a piac közepére, az oszlop alá, melyen az a rettenetes parancs lógott és így szólott hangosan — — és a hangja reszketett; akik ott voltak, azt mondják, hogy a felindulástól. Az ifjú szólott:

«Szép városom dicső polgárai! Én ezt a gyalázatos életet nem bírom tovább elviselni. Elvetem magamtól. Szemébe nézek elszántan a kegyetlen büntetésnek, dacolok a tilalommal — gondolok magamban valamit!» — Mélységes megható csend... Az ifjú hős ott áll az oszlop alatt, összefonja mellén a karjait, összeráncolja homlokát, kissé lehajtja fejét és lehúnyja szemeit... ünnepi csönd. Úgy áll az ifjú mozdulatlanul, egy szobor, a termékeny gondolkodás szobra. — — — És élt. Nem történt semmi baja. Még a haja szála sem görbült.

Végre megmozdult. Körülnézett villámló szemekkel. Azután az oszlopon kérkedő parancsra tekintett és a szorongó tömeg szemeláttára letépte, összeszaggatta és rálépett a hitvány foszlányokra.

Hét nap, hét éjjel ünnepelte a város népe a hőst.

És a bolondok városának dicső polgárai megint csak éltek nyugodtan, csöndesen, elégedetten, vidáman, boldogan.

Joost van Guyden.

Egy kereskedő naplója.

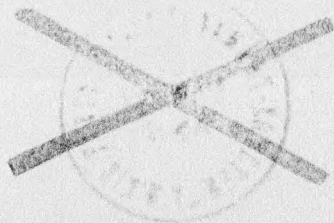
A mérsékelt égöv. — Jubiláns Lloydisták. — Az öreg Krausz malma. — A vetések Delilája. — A megbékült vaskirályok. — Bádognáncél a vaskartelen. — Manikűrök a börzén. — Lump leszek.

Sohase illett az a magyar temperamentumhoz, hogy piros tempói a mérsékelt égöv alatt keressék a kielégülésüket. Amikor engem a módor egyszer-egyszer olasz földre vitt, forró napba, kék ég alá és barna legényeket, vörösbe játszó fekete lányokat láttam énekszóval kevert hevülésben, mindig azt gondoltam, ez kellene nekünk. De persze, amit kikönyörgünk a sorstól, soha meg nem adja. Nem meleg jött ránk. Csak rendetlenség. De hogy nem mondhatjuk magunkat többé a mérsékelt égöv alá tartozóknak, szent bizonyos. Hogy ez az öv mérsékelt, immár csak a földrajzi társaság hiszi. Nincs vele szemben kötelezettségem. Én Lloydista vagyok. Sőt jubiláns Lloydista. Hogy miért nagy L-lel? Hát csak! Nekem Wlassics hiába csinál ortográfiát. A néhai való megyeri Krausz Májer is nagy M-mel írta azt, hogy malom. A könyvelője nagyokat nézett, hogy ő ezt nem így tanulta az Akadémián. Mosoly villant át az öreg Krausz arcán:

— Csak nem fogja az Akadémia megállapítani, milyen betűvel írják az én Malmomat!

Az öreg Krausz pedig nagyon okos ember volt! De ami történt, annak a fele se tréfa. Derült zöldszín tavaszi vetéseink reménykedve dugdosták ki illatos hajtásaikat: Szép természetasszony, szabad-e már? És az öreg természetasszony kacér csaló volt. Mondta, hogy szabad. Azután lefagyasztotta őket. Széllel, zajjal, hóval, égháborúval. És az agráriusok nagy panaszra mennek ezért valamelyik hatalmasághoz. Szerencse, hogy ez olyan baj, amiért nem mi vagyunk a felelősek. De azért sírt ám a lelkem a sok letört friss reménységért. Titkon földimádó lakozik bennem. Ezt nem hiszik. Annál jobb. Küzdés van az érzésemben. A pátenses hazafiak kételkedő ellentállása izgat. Csak azért is szeretem a földet. Pedig nekem nincs. És épp ezért önzetlen a szeretetem. Mert csak kár érhet. A haszon a másé.

Nem szeretek lapozgatni elmúlt történetekben. A naplónak is inkább a tiszta lapjait nézem, mit rójak rájuk.

Amit már teleírtam, nem érdekel. De mégis valami igazságot kell tennem. Magamnak. Megéreztem hetekkel előbb, hogy felszisszennek a vaskartel kemény lovagjai a bádoglövegektől, amelyeket a fejükhöz dobáltak. Nagy csata is lett ebből. Bécsben zajlott le. Biró úr, a magyar vaskirály vitte a szót. Olyan alaposan megmosdatta Kastranek urat, amiért a nyilvánosság elé cipelte a vasasok dolgát, hogy sohase gyártott olyan fénylő bádogot, amilyen volt az arca a pirulástól, amikor a magyar vaskoronás odavágta neki: — kérem, amit az osztrák urak tesznek, illoyalítás. Illoyalítás!! Rettentő szó, nagyon komoly szavukra, kötésük szentségére mindennél jobban ügyelő nagygyárosok közt. Forrongott, keringett, sistergett, szúrt, sértett. És most rögtön kitör a háború! Forrók a szenvedélyek. Megolvad tőlük a vas és tüzes folyam képében előnti a gyülekezetet. De lassan, lassan! A haragos Cézárak ökölbe szorított kezeiket a zsebeikbe mélyesztették, azután kihúzták és egymás karjaiba fonták. Szép és megható jelenet volt. Megegyeztek. Négy pontban pedig. Hála istennek. A poetáknak az erdő, a vasgyárosoknak a kartel parancsol. Cartel est mon plaisir!

Nagyon szellemes voltam az imént, az bizonyos. A fiam, aki néha belekandikál a naplomba és holmi vadházas hajlandóságai vannak a literatura iránt, meg fog dicsérni. Szentelen kicsit! Merkantilista természet, a javából! No, tüstént lelohad a kedvem, ha nézem az egyazon dolgok különböző hatásait. (Most megint latin közmondást akartam idézni. De nem teszem. Még minden rosszat rám fognának az emberek!) Hát a börzénken naphosszat nincs egyetlen kötés. A legöregebb játékosok a körmeiket tisztogatják. Új pályára készülnek. Mire végképp csődöt mondanak az üzletükben: — lesznek manikűrök. Ez se utolsó. De mialatt szinte ordít a csönd a börzén, nagy tőkeemelések szele kering a levegőben. Egyszerre három nagy vállalat is kopogtat az ajtón az új részvényeivel. A jó időkben az ilyen nekibuzdulás nagyszerű eredményekkel járt. Nyomán kivirágzottak a kurzusok és emelkedtek, akár a melegmérő nyáron. Most szörnyű közöny csak, amivel a tőkeszaporító szándék találkozik. Ez nem lanyhaság többé. Hanem fatalista elernyedés. Valóságos siralom. Hogy lehetséges, sohase hittem volna. Korhely lesz belőlem, akárki meglássa. Tüstént el is kezdem. Tizenegy óra elmúlt. És én megyek katonazenét hallgatni. Azt fogom tenni, amit sohase tesz komoly kereskedő: füttyülni fogok a kávéházban!

Egy leány élete.

Regény.

Írta: Erdős Renée.

9.

A hajam — nagy fekete hajam — lazán omlik le a nyakamra. Kívül csengetés. A szobaleány, fekete ruhás, fehér kötényes kisasszony, belép.

— Egy úr van odakünn. A névjegye.

— Ah! Ez ő. Bocsássa be.

Egy pillantás a tükörbe. Ő belép. Megáll a küszöbön. Meghajol. Én felállok.

— A nagy író! mondom és felé lépek. A kezem nyujtom. Ő megfogja és nem bocsátja el.

Én rajtam átfut a meleg.

— Eljöttem — mondja ő és rámnéz. A pillantása csupa forró csodálat. Oly szép vagyok, hogy elbűvölve áll és nem tud beszélni.

Én felemelt fejjel, mosolyogva nézem. Olyan vagyok, mint egy királynő, méltóságteljes és fensőséges. Graciózus mozdulattal ülök bele egy karosszékbe és helyet mutatok neki.

— Én jól ismerem az írásait és nagy olvasója vagyok.

— És én is ismerem a képeit és csodálom önt. Miért, hogy sohasem láttam. Ön nem jár társaságba. Pedig én kerestem. Én oly régóta keresem. Talán amióta élek, mindég keresem.

Én nem felelek semmit. Lesütöm a szemem. Reszketek.

— Én szeretlek téged, mondja ő és letérdel elém a szőnyegre és úgy néz rám, mint egy istenre.

Nekem eszembe jut a színésznő, akivel viszonya van és elszomorodom és nem engedem, hogy megfogja a kezem.

— Te útálsz engem, — mondja ő, — hiába, te útálsz engem. Mert tudod, hogy erkölcstelen életet éltem. A te fehér lelked összeborzad az én kezem érintésére. És igazad van, én méltatlan vagyok hozzád.

— Tisztulj meg — mondom neki (most én is tegezem), tisztulj meg és úgy térj ide vissza. Én a tied vagyok.

Ő lehúzza az újjáról egy gyűrűt és így szól:

— Az édesanyám adta.

Megcsókolja és az ujjamra húzza.

— Jegyesem, üdvösségem, én szép menyasszonyom. Visszajövök érted.

— És a múlt? — kérdem én.

— A múlt — feleli ő — egy mocsár, melyből a te hótiszta kezéd emelt ki. El fogjuk felejteni én is, te is.

Hozzám lép, lágyan a derekam köré fonja a karját. A karja oly erős és oly meleg. Én szédülök. Ő hozzám hajol és egy áhítatos, meleg csókot lehel a homlokomra...

És így megy ez a végtelenségig, más-más változatban, megújulva, hangulatot és milieu-t cserélve, de örökké egy és ugyanaz. A férfi, a csók, a meghódolás, a szerelem, a rózsaszínű homály, a hajam, a szemem, a mozdulataim, satöbbi.

Hát ez igazán nevetni való, különösen ha elképzelem, milyen voltam akkor. Félszeg, ijedős, egy egész mondatot nem tudtam kimondani. Ha idegen ember előtt álltam: összehúztam magam, susogva beszéltem. Bár nagyon szép voltam, a szépségemet igen köznapinak hittem. A lábaimat a színes, világos, otthon kötött harisnyában nagyon formátlannak láttam. Csak a kezeim voltak szépek, érettek, puhák és fehérek, lehelletszerű finom gödröcskéekkel, hasonlók Botticelli Madonnáiéhoz. És a szemeim voltak nagyok, tündöklők, hogyha az utcán mentem, az emberek rámbámultak és hangosan mondták, hogy szép szemeim vannak.

Azután, hogy a festő-iskolába fölvettek, még merészebbek lettek ezek az álmok. Akkor már nem volt elég valamely férfinak a közéletben elfoglalt állása. Most már gazdagságról álmodtam, mesés kincsekről, melylyel majd körülvesz az, akibe beleszeretek. És így haladva fölfelé a képtelenségek lajtorjáján, ki tudja, megálltam volna-e valamely kisebb fejedelemségig, ha nem lép közbe egy nagy véletlen, ami megállít, föltartóztat és nem bocsát tovább?

És itt kezdődik a tulajdonképeni történetem.

Helyes-e, hogy elmondom? Nem tudom. Talán bűn. Reám, magamra jótétemény. Hogy halhatnék meg anélkül, hogy ezt valakinek el ne mondjam? És miért ne épen magának, aki sokban hasonló hozzám s aki épp abban a korban van most, amiben én voltam, mikor csukott szemekkel, kitárt karral, égve és lihegve rohantam bele a gyönyörű, a gyötrelmes, az eleven életbe? Emma, vigyázzon! Ne siessen,

ne legyen mohó még szerelemből se! És főképen ne legyen mohó azért, mert attól fél, hogy az élet, az ifjúság elszalad előle. És különösen ne áltassa magát és ne mondja ki egy emberre, hogy «ez az», csak azért, mert az a másik még mindég nem jön. Tudja mit tegyen? Szenvedjen, sírja át az éjszakáit. Betegedjen bele az egyedüliségbe. Ez mind semmi. Hervadjon el, csúnyuljon meg, legyen a sírig boldogtalan; ez méltó egy igazi asszonyhoz s egy igazi művészhez! De ne hazudjék saját magának és ne hazudjék egy másik embernek, aki tudtán kívül a maga szurrogátuma lesz. Ne siessen. Várjon. Jobb soha meg nem találni azt, aki nekünk teremtdött, mint megtalálni, amikor már késő. Amikor már csak egy csalódásokban kifáradt, megkövesedett, elszíntelenedett, síró és vonagló lelket mutathatunk neki, amiben csak torzát látja az igazi nagynak és nemesnek.

De ne vágjunk elébe az eseményeknek. Úgy szeretnék mindent apróra elmondani magának, hogy alakok és események életet és színt kapjanak a szemei előtt, hogy tisztán lássa őket. Vajjon engem lát-e jól és igazán?

Engem, a tizenhét éves leányt, azon a napon, amikor először foglaltam el az állványomat a mester műtermében. Egy évvel később, hogy eljöttem a szülői háztól. Lát engem, amint zavarodottan és piros arccal állok vagy nyolc más tanítvány között, akiket a mester akkor mutatott be?

És később, amikor az első dícséret hallatára gyúlladt ki az arcom?

— Helyes, helyes! — mondta a mester. — Itt lesz valami! Csak semmi láz. Csak valamivel kisebb izgatottság.

Egy női modell fejét rajzoltam krétával.

— Tudja-e, hogy magában sok bátorság van. Több, mint hittem.

A fej egy pontjára mutatott.

— Ilyen hibát csak a legtudatosabb művészek tudnak elkövetni. Aki fél: aprólékosabb, jobban vigyáz és más-képen véti el a dolgot. Maga jól kezdi.

Tehát dolgoztam és tanultam és repeső gondatlansággal tekintettem a jövő felé.

Míg körülöttem, titkon, észrevétlen, később mind láthatóbban szövődött fátyola a sorsnak, amit széttépni próbáltam, de nem sikerült; ami elől szöktem, utólért s lábaimra fonódott. Magam nem birtam vele. Valaki segített a megsemmisítésében. És hiába. Magam semmisültem meg és az a másik... Emma, talán mára elég...

Folytatjuk.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

Új fordítás az orosz eredetiből.

9.

Most elmegyek a háborúba, részt fogok venni a világtörténelem legóriásibb eseményében: és nem értek semmihez, nem tehetem magamat hasznossá. Anna Pavlovnáéknál, ottan a kedves, élesnyelvű Andrej herceg vagyok, akit szívesen hallgatnak . . . Ha tudnád, micsodák ezek a nagyvilági nők, meg a nők általában! Az én apámnak igaza volt. Önzés, korlátoltság, kislelkűség mindenben — ez az asszony, ha megismerted. Mert a társaságban másoknak mutatkoznak, jóllehet nincs bennük semmi, semmi! Édes barátom, ne házasodjál!

— Nagyon különös — felelt Pierre, — hogy ilyen fényes körülmények között életét elhibázott életnek, magát pedig fölösleges embernek tartja. . . . Maga!

Ennek az utolsó szónak a hangja kifejezte, milyen sokra becsüli barátját és mennyit vár tőle a jövőben. Hogyan beszélhet így ez az ember — gondolta magában. Főképp azért tartotta Andrejt a tökéletesség mintájának, mert őbenne találta meg azt a hatalmas jellemvonást, ami belőle hiányzott: az akaratot. Mindig csodálta kimért nyugodtságát, melyet mindenkivel szemben megőrzött, rendkívüli tanultságát, olvasottságát (mindent olvasott, mindent tudott, s mindent megtartott emlékezetében), de legfőképp tisztelte munkaerejét és tudnivalóságát. Hogy nem voltak böleselkedő hajlamai, amelyek Pierreben természetté váltak, azt nem fogyatkozásnak, hanem mint kiváló tulajdonságot látta Andrejnél.

— Én magammal teljesen tisztában vagyok. Minek is beszéljek magamról? Innább nézzük, mi van veled, — mondá a herceg egy kis szünet után, barátságos mosolygással.

— Rólam van is mit beszélni! — válaszolta Pierre nevetve. — Mi vagyok én? Fattyú! — itt hirtelen elpirult; látszott, hogy nehezére esett ez a kijelentése. — Nincs nevem, nincs vagyonom . . . és igaz is . . . — De nem mondta meg micsoda

«igaz». — Mindeddig szabad vagyok és ez jól esik. Csak azt nem tudom, mibe fogjak. Szeretnék erről Önnel komolyan tárgyalni.

Andrej nyájasan nézett végig rajta. De ebben a nyájaságban minden jóakarat és szelidség mellett ki volt fejezve a fölény tudata.

— Azért szeretlek úgy, mert te vagy az egyetlen ember-séges ember az egész társaságban. Neked jó dolgod van. Fogj amibe akarsz, mindegy. Mindenütt ember vagy a talpadon, csak egyet hallgass meg: szakíts ezekkel a Kuraginékkal, és az eddigi életmódoddal. Nem illenek hozzád ezek a tivornyák, huszársínyek, ez a sok...

— Mit tegyek barátom? — felelt Pierre vállát vonogatva; — az asszonyok, barátom, az asszonyok!

— Ezt nem értem, — válaszolt a herceg. — Tisztességes asszonyok: az valami más; de Kuraginék, asszonyok és kocsmá, ennek nincs értelme.

Pierre Kuragin Bazil hercegéknél lakott és mint barátja Anatolnak (akit, hogy emberré legyen, Andrej hugával akartak összeházasítani), megosztotta vele kiesapongó életét.

— Tudja mit? — szólalt meg hirtelen Pierre, mintha valami váratlan, szerencsés ötlete jött volna. — Komolyan mondom, régóta gondolkodom ezen. Ilyen élet mellett nem szánhatom el magamat semmire, nem eszelhetek ki semmit. A fejem zúg a gondoktól, pénzem pedig nincsen. Mára is meghivott, de én nem fogok menni.

— Igérd meg becsületszavadra, hogy nem megy el!

— Becsületszavamra!

Éjfél után két órakor vált el Pierre barátjától. Szép júniusi, valódi szeptérvári «fehér éjszaka» volt. Pierre bérkocsiba ült, azzal a szándékkal, hogy hazahajtasson. De minél közelebb ért a célhoz, annál inkább érezte, hogy lehetetlenség lesz aludnia ilyen éjszakán, amely az alkonyathoz, vagy a hajnalhoz inkább hasonlított, mint éjjelhez. Az üres utcák teljes hosszában végig lehetett látni. Utközben eszébe jutott Pierre-nek, hogy Kuragin Anatolnál ma este együtt kell lennie a szokott játszótársaságnak, ez pedig mindig ivással jár, ami Pierre kedves mulatságával, egy jóra való orgiával szokott végződni.

— Mégis jó volna Kuraginhoz elmenni — gondolta. Csakhogy eszébe jutott Andrejnek adott becsületszava.

De, mint ahogy megtörténik azokkal az emberekkel, akiket jellemnélkülieknek lehet nevezni, olyan erősen vágyódott még egyszer vissza az ő kedves és megszokott tivornyái után, hogy eltökélte, elmegy mégis. Egyszersmind elhitette magával, hogy az adott szava úgyse számít, mert hisz még mielőtt Andrejnek lekötötte becsületét, szavát adta Anatolnak is, hogy elmegy hozzá. Végre pedig elgondolta, hogy becsületszó és efféle mind csak fogalmak, amiknek nincs határozott, biztos jelentőségük, főleg ha megfontolja, hogy holnapig meghalhat, vagy valami más érheti, amikor aztán nem lehet többé se becsületes, se becsstelen. Ilyen okoskodások gyakran semmisítették meg legszebb szándékait s elhatározásait.

Kuraginéhoz hajtatott.

Anatol a lovastestőr-kaszárnya mellett lakott. Pierre megérkezvén a palotához, felsietett a kivilágított előcsarnokon keresztül a lépcsőn és a nyílt ajtón át belépett a lakosztályba. Az előszobában nem volt senki: üres üvegek, felsőcipők heverték szanaszét, a levegő borszagú volt, belülről hangos beszélgetés és kurjongatáshallatszott.

A játéknak és a lakomának már vége volt, de a vendégek még nem széledtek el. Pierre levetette köpenyegét s benyitott az első terembe, ahol a vaesora maradványai még az asztalon voltak s egy lakáj, aki biztonságban érezte magát, szorgalmasan üritgette a poharak benhagyott tartalmát. A harmadik szobából általános zsidaj, kacagás, ismerős hangok kiáltozása és egy medve morgása hallatszott át. Vagy nyole fiatalember tolongott a nyitott ablaknál. Hármuk egy medvebocsal játszott; az egyik láncánál fogva ráncigálta az állatot ide-oda, hogy a másikra uszítsa.

— Százat tesztek Stephensre! — kiáltott az egyik.

— De ne segíts ám! — kiáltá egy másik.

— Én Dolohovra! — kiáltott egy harmadik. — Kuragin, üsd szét!

— Hagyjátok el most Miskát! Itt fogadásról van szó.

— De egy szuszra; másképp veszítettél!

— Jákob, hozz egy palackot! Jákob! — kiáltott a házigazda, szép, nyulánk ifjú, aki a vendégsereg közepén állott, mellén nyitott inggel. — Megálljatok urak, itt van barátunk, Petruska — szólt Pierrehez fordulva.

Az ablakból egy alacsony, világoskék szemű fiatalember kiáltotta feléje olyan esengő hangon, ami feltűnt a sok rekedt, részeges hang között: «Gyere ide: fogadás! . . .» Dolohov volt, a Semenov-ezred egy tisztje, hirhedt játékos és verekedő: Anatollal lakott.

Folytatjuk.

TERMÉSZETTUDOMÁNY.

A repülő por.

Úgy látszik, nincs elég por a földön, még az égből is szemét hull reánk. Nehány hét óta legalább esik, esik és pedig nem a felhők köynye, hanem Afrika pora. Mi itt Magyarországon szerencsére még nem tapasztaltuk ezt a kellemetlen természeti tüneményt, már a legközelebbi szomszédunkban, Ausztriában azonban többször fellépett.

Svájceban, Morges tájékán február 21-én tapasztalták először. Egy gyönyörű tavaszi nap kelő közepén hirtelen elsötétül az ég s nagy forróság kíséretében egy szürke, száraz köd-felhő borítja el a légkört kénes, torokizgató lehet terjesztve szerte szét. A számóm, Afrika nagy sivatagainak halálos szele megjelent Svájc egetszűrő hófehér ormai között. Az egész tünemény alatt pedig hullott a por, mely hozzátapadt a fenyőfák tujéhez s a havasi füvek leveleihez, az embereket pedig sárgás pizkoként lepte el. A por lazac-színű, nagyon finom, téglaporhoz hasonló összetételű volt s hasonló a tűzokádókból kivetett lávahamúhoz. Ezt a februári poresést megfigyelték Salzburgban, Ischlben, a vádi alpokban, a genfi tó partján, Zürich mellett s a Jura hegységben. Egy nappal később,

mint e helyeken, fellépett Tirolban, Taris és Hadre táján s Wallesben. Lehet mondani tehát, hogy egész Közép-Európát bemocskolta ez az égi pizkok.

Mondtuk már, hogy tulajdonképp Afrika pora omlik így Európára. S tényleg nagyjában így is van, mivel valóban valami óriási szélvihar föl-fölemel egy felhőnyi szaharai homokot, amely aztán fönt a légürben a szelek játékszere lesz s olykor, részenként lehull a földre. De utazása közben nem őrzi meg tisztán afrikai jellegét, hanem ama vidékek porát, melynek levegőjén áthalad, magába fogadja. Így történhetett meg, hogy egy brüsszeli tudós, aki analizálta a febr. 22-iki port, benne mindenféle növényi anyagokat, ardéni sziklakőpor, s üveges kőzet-porokat talált.

Hogy mily kellemetlen volt ez a poreső sokhelyt, azt néhány tengeri utas feljegyzése bizonyítja. Egy La-Cordillière nevű postagőzös utasa, ki ez időben a Földközi tengeren járt, így írja le a poreső hatását. «Egy óra óta a levegő tökéletesen telve van porral. Naplementekor már egész sűrű köd volt. Egy sárga, finom por borítja a hajót és a víz színét is, úgy hogy csak lassan és folytonos kürtölés közben haladhattunk.» Az Azori szigeteken, melyek

Afrikától nyugatra fekszenek, a meteorologiai megfigyelő állomás igazgatója írja le a poresőt. «Február 20-án hirtelen sűrű köd támadt, mely a napot is úgy elhomályosította, hogy ez egy vöröses lilaszínű korongnak tűnt fel. Közben pedig hullott a finom, sárga por. Az egész város, s körülötte az erdők és mezők sárgás-piszkosak voltak s a fehér tehénesorda, mely az éjjelt kint a legelőn töltötte, reggelre megbarnult.

E tünemény azóta ismétlődött. Március 19-én egy Nyugat-Afrika partján járó hajót úgy beborította a por-köd, hogy a hajón nem lehetett olvasni. Ugyanekkor magas hegyekre is, amelyek az Azori szigetesoporton vannak, esett a por, így szűz-fehér havunk tőle bemocskolódt. Ime a pornak, mely eddig a földhőtapadottság jelképe volt, olykor szárnya támad s ember nem járta szférákba s tengeren túli távolságokra képes repülni.

Illat-zene.

Illat és szín, ez a két varázseszköz, melylyel a virág magához vonzza az állatokat. Hogy mily nagy szerepe van ennek az állat-, különösen rovarvonzás-képességnek a növények fajainak kialakulására és fenmaradására nézve, azt a nagy Darwin remekül kifejtette s ezóta köztudomású is. Régóta foglalkoznak már a nö-

vények illatosság szerinti osztályozásával. Galpius 1873-ban két nagy csoportot különböztetett meg: szimpatikusakat és idiopatiikusakat. Az előbbiek a legtöbb rovarra és az emberre nézve is kellemesek, az utóbbiak ellen-szenvesek. Az első csoportba tartoznak a jázmin, a narcis, a rezeda, jácint, liliom, vízi liliom, ibolya illata, rózsa- s ambra-illat, a széna, pézma és akác-virág-szag, stb. A másodikba viszont: a bodza, dohány, füge, bors, olaj, mák szaga.

Egyes kutatók ezen az osztályozáson még túlmentek és megtalálták a szagok zenéjét. Így gondolkodtak: ha bizonyos hangok egymáshoz úgy viszonylanak, hogy egyidejűleg egymás melletti fölhangzásuk harmonikus egybecsengést idéz elé, mért ne lehetne kellemes két sajátos viszonyban levő szag elegyülése is? S rá is jöttek, hogy vannak ily könnyen egyesülő s kellemes hatású szagok: pl. a mandula és vanília s a narancs-kéreg s a verbéna szaga. Sőt annyira tökéletes a szag és hang közti analogia, hogy a mellék-zöngéknek megfelelő mellék-szag is van: arózsá-illatnak például ilyen mellék-illata a gerániumszag. Mindezek alapján egy egész illat-skálát lehet megállapítani, melynek nyomán aztán egy új, művész-válfaj, az illat-szerzés egész szagszinfoniákat alkothat.

A forradalom.

A SZOCIÁLISTA KOPORSÓJÁNÁL. Breznyánszki János, akárki mit mondjon, mégis okos ember. Tessék meggondolni, hogy egy kórházi lelkésznek nincs valami nagy fizetése és ha nem kerül rá valami különösebb ok, akár az életét is ebben a minőségben fejezheti be. Ám ez, elvégre akármilyen szép dolog is vigasztalással ellátni és szépen elbucsúztatni azokat a szegény ördögöket, akiket kórházban ér el a halál, még se valami kellemes dolog és talán nem csalódom, amikor azt hiszem, hogy Breznyánszki János szívesen cserélne akármelyik pesti plébánossal. Hajh, de mikor jut a szegény ember ahhoz, hogy ez izgalommal teljes időben észrevegyék. Két ököllel tör magának utat minden ember ebben a nyomorult világban, verekednek, marják, szagatják egymást és az egyszerű, szerény kórházi lelkésznek, aki nem akar részt venni a piszkos tusakodásban, nem marad más hátra, minthogy megtiltsa a szociálistáknak, hogy elzengjék a munkások dalát elköltözött elvtársuk koporsójánál. Breznyánszki ezt cselekedte, amikor a cipészsegédek a maguk módja szerint meg akarták adni az utolsó tiszteletet Török János szaktársuknak, akinek rövid élete büzhödt műhelyben, szószéken, toloncházban és kór-

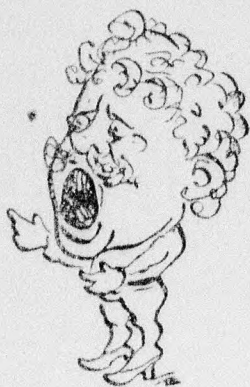
házban telt le. Nagyon sok baj volt mindig ezzel a jámbor Török Jánossal, azaz: rendőrkapitányok, szolgabírák kapva kaptak rajta, hogy felhasználják szerény pályájukon egy-egy lépcsőfoknak. És ki venné rossz néven, hogy végül, amikor elvándorolt abba a hazába, ahol megtalálja az egyenlőséget, amelyért oly sok rossz, de tüzes szónoklatot tartott, Breznyánszki János sem utasította el a kínálkozó alkalmat. Persze, a szociálisták háborognak, népgyűlést is tartanak ez ügyben a jövő héten, sőt a cipészsegédek közt íveket köröznek, írják alá, hogy kilépnek a katolikus egyházból mindnyájan és felekezetenküliekké lesznek. A vezetők számítása szerint van Budapesten két—háromezer katolikus cipészsegéd, akinek bizony nem kell valami sok biztatás arra, hogy belemenjen ilyen kis tüntetésbe és lesz ismét lárma, születik egy csomó rossz vezércikk, a néppárt pedig indítványozni fogja, hogy temetésen legfeljebb a veteránok zenekarának szabadjon művészkednie. És a rossz komédiában bizonyára megfognak feledkezni a szegény Török Jánosról, aki megroskadt vállait utoljára is odatartotta, hogy rálépjenek apró emberek, akiket máskülönben senki sem vett volna észre. ♡

A színjáték.

Vojtina levele a belcantoról.

Édes ecsém, borzasztó dolog!
Keblem mint a vulkán háborog.
Ah! szeretném két regiszteren
Fortissimo szídni szüntelen
A talián belcantáló Boncit,
Hogy elhozta hőstenórja roncsit.

Mért tagadnám? Titkon jól esett,
Hogy híre nál' ő is kevesebb.
Viszonzásul a helyárákért
Cibáljuk meg fején a babért
S ha már pénzt visz tőlünk a galád,
Szídhassuk is jól meg legalább!
Az a csalódás, ha csalódást nem érzek,
Más hibáján hízik a magyar önértet.

Csöpp kis ember, bája-hája dús,
Haja göndör, orra rém gyanús.
Hányi-veti módra lépve fel,
Nem gyötrődik, hogyha énekel,
Nem izzad vért és száját se tát,
A dallamon lengén siklik át
S még vigyorog hozzá könnyedén, —
Szóval igen arrogáns legény.
Nem virtóz kell nekünk, hanem gladiátor,
Hogy lássuk gyötrődni bérenc-munkájától.

Bonci.

Prevost, Alberti, Bohnicsek mi más!
Megannyi fejlett hangóriás.
E derék vasgyúrók nem csálnak bezzeg,
Ha ők megszólalnak a ház is megrezeg.
Ami szusszuk csak van, mind torkukba gyűl,
Bömbölnek, üvöltnek rendületlenül,
S ha egyikük egy magas C-t kivág,
Összedőlnek künn a büszke loggiák.
Csupa őstermészet, csupa fenomén,
Csupa nagytüdőjű — mészáros-legény.

Tenoristaságra születni kell,
Fület repesszen, aki énekel,
Nem szive kell nekünk, de tüdeje,
Szóval a pénzünket dolgozza le.
Be is végzem ezzel, letéve a lantot: —
Vigye el az ördög a talján belcantot!

JÖVENDŐ

1903. ÁPRILIS 26.

- B. S.: Apponyi «belemegy».
 Beszélgetés ifj. gr. Zichy Jánossal.
 Barabás Béla: A politikai helyzet.
 Polónyi Géza.
 A demokrata-párt vezére a konzervatív kormányról.
 Politikai önkritikák.
 Herman Ottó: Egy merész lövés.
 Lermontoff: Egy gyermekhez.
 Pierre Louys: Esquollierné rendkívüli kalandja.
 Zay Miklós gróf: A szőke nő.
 Elisée Reclus: A föld természetrája.
 Gárdonyi Géza: Gyermekkori emlékeim.
 Bokányi Dezső: Az igazi szocializmus.
 Ujházy Ede: Régi nagy színészekről.
 Új költők: Ady Endre.
 A kétéves katonai szolgálat.
 Joost van Guyden: A parancs.
 Braun Sándor: Egy kereskedő naplója.
 Erdős Renée: Egy leány élete.
 Tolstoj Leo: Háború és béke.
 Természettudomány.
 A forradalom.
 A színjáték.
 Hirdetések.

Szerkeszti: Bródy Sándor.
 Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Gárdonyi Géza.
 Szerkesztőség: Honvéd-utca 10.
 Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala, Honvéd-utca 10.

A Jövendő előfizetési ára egy hónapra: egy korona, félévre 6 korona.
 A Jövendő megjelenik minden vasárnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásokban.

Kiváló szerencse Töröknél!

A nagy magyar királyi szabadalmazott osztálysorsjáték április hó 22-én befejezett fő- és záróhúzásánál a 600,000 korona nagy-jutalmat 5.000 korona főnyereménnyel, összesen

605.000 koronát nálunk nyerték

szerencsés vevőink. Miután már oly sok és nagy nyerményt fizettünk ki hiveinknek, legnagyobb örömünkre szolgál, hogy ma ismét 4 olyan egyénnek adhatjuk az örömhírt tudtára. akik hű vevőink közé tartoznak. És mert ezen nagy nyereménnyel a 11. magyar királyi sorsjáték befejezést nyert, mindenkire azt a felhívást intézzük:

Játszunk a «Szerencse-Töröknél»!

aki egyúttal a legnagyobb osztálysorsjáték-üzlettulajdonos Magyarországon. **Török A. és Társa** bankháza Budapest, VI. ker., Teréz-körút 46/B szám.

Osztálysorsjáték-osztályunk főárudái:

Főüzlet: 1. VI. ker., Teréz-körút 46/B. — Fiókok:
2. Váci-utca 4. — 3. Múzeum-körút 11. — 4. Erzsébet-körút 54.

A levegő hatása az egészségre.

Tudós meteorológusok régóta észlelik, hogy a légköri viszonyokban valami nevezetes átalakulás folyik, mely átalakuláshoz kétségkívül hozzájárultak azok a föld méhébeni háborgások és vulkánikus kitérőések, melyek legutóbb napirenden voltak s amelyek tagadhatatlanul befolyással voltak a légköri viszonyokra. Ehhez képest változtak az éghajlati viszonyok is s ez a változás talán sehol sem szembeötlőbb, mint éppen Magyarországon. A gyakran és hirtelen változó időjárás, a mind gyakoriabbakká váló nyirkos ködök száz rejtett veszedelemmel fenyegetnek, betegséget okoznak s főleg a meghülésből eredhető betegségek számárányát növelték meg aggodalomkeltő mértékben.

Hosszabb idő óta különösen Anglia lakossága szenved sokat az így keletkezhető bántalmaktól, amin — ha tekintetbe vesszük a Brit félsziget ködös klímáját — alig csodálkozhatunk. De fontosabbak és szomorúbbak reánk nézve a statisztikának amaz adatai, melyek azt mutatják, hogy Anglia után Magyarország az, ahol legtöbb az ily megbetegedések száma. Hazánk éghajlati viszonyai, életrendünk, táplálkozásunk s még sok más az okozója annak, hogy ez így van. Az ily előfeltételek mellett keletkezhető bántalmak között az első helyet a csúzos megbetegedés foglalja el, amit a nép nyelve szaggatás, hasogatás stb. jelzőkkel fejez ki. Ebben a nyavalyában úgyszólván minden második ember szenved nálunk s alig van valaki, aki elég szerencsés elkerülni élete folyamán a csúzt, vagy a köszvényt.

Ha közvetlen veszedelemmel talán nem is fenyeget, de kétségtelen, hogy a csúz egyike a legkellemetlenebb, legkinzóbb betegségeknek. Mint a legtöbb bajnak, ennek is első sorban a meghülés az okozója. A csúzos állapot, *rheuma*. Ha ez a keresztcsont táján történik, akkor az úgynevezett «Hexenschuss» lép fel, ami szintén csúzos baj.

Nem hangsúlyozhatjuk eléggé, mennyire szükséges e betegség ellen való védekezés; sőt ez annyival inkább fontos, mert a rheumás fájdalmak a szívet és véredény-rendszert is megtámadják s ezáltal szinte beláthatatlanok a további következményei.

S mert e betegség oly gyakori, nem lehet csodálkozni azon, hogy lépten-nyomon találkozunk az ellene küzdők táborával s éppen ezért fontos dolog tudni, hogy hol és miképp kereshetők a gyógyulás eszközei.

E megbetegedés a vér alkalicitásának csökkenésében is keresendő s éppen ezért szokták az orvosok az alkalikus vizet fogyasztatni betegekkel, hogy ily módon távolítva el a betegséget okozó anyagot a szervezettől — a gyógyulás álljon be.

De hogy mily hosszadalmas dolog ez, az ismert az orvosvilág és azon betegek előtt, kik már e téren is szereztek tapasztalatokat. S ezért fontos Zoltán Béla budapesti gyógyszerész találmánya: a Zoltán-féle kenőcs, melyről számtalanszor bebizonyult, hogy tartalmánál és célszerű összetételénél fogva rheumás és köszvényes fájdalmaknak nem csupán csökkentésére, de meggyógyítására is alkalmas és ma az egyedüli biztos szer. A Zoltán-féle kenőcs az alkaliáknak olyan összetétele, amely felszívódva, a vér alkalicitását növelve, az ízületekbe lerakódott kóros alkatrészeket eltávolítja s a betegség javulását gyors tempóban idézi elő. Ez a fontossága a már világhírű páratlan szernek s ez a magyarázata annak, hogy a szer úgy a bel-, mint a külföldi kórházakban, valamint a magángyakorlatban ezer és ezer esetben történt alkalmazásánál oly pompásan bevált.

Dr. X.

Szántó és Glass, IV., Múzeum-körút 37. Ismét bizonyágát adja üzleti élelmességének. Ping-Pong kalapja, a melynek ára 3 korona, hivatva van a tavaszi és nyári időszak legnagyobb divat-cikkévé válni. A Ping-Pong kalap kapható fehér, szürke és barna színben. Ára 3 korona. Vidékre postafordultával szállítunk.

Csak Szántó és Glass Budapest. Csak IV., Múzeum-körút 37. szám, a Nemzeti Múzeummal szemben. Telefon 637.

Francia battist-ingek minden nyakbőségben drbja 5 korona.

Francia battist-nadrágok darabja 2 korona.

Kiállítás. Menyasszonyi kelengyékben, zsebkendőkben, harisnyákban, blúzokban és pongyolákban valóságos kiállítást rendezett Schreier Viktor és társa cég. A hölgyközönség igen gyakran keresi fel az érdekes kiállítást a Váci-utca 26. szám alatt levő helyiségekben. Káprázatos színpompa tárul itt a néző elé. A szebbnél szebb nődivatcikkeket a legújabb divat kívánalmai szerint feldolgozva állította ki a cég, ami természetesen mind nem olyan kiállítású tárgy, amihez nem szabad hozzányúlni. Sőt ellenkezőleg. Olcsón meg is vásárolható.

Megay Foot-Ball Bombái

törvényesen védve

a legkitünőbb csokoládés gourmand-csemege. Darabja 15 krajcár. Minden előkelő csemege-üzletben kapható. Budapesten főraktár: Szenes Ede cs. és kir. udv. csemegekereskedőnél. 1 doboz 9 darabbal bérmentve bármely postaállomásra 1 forint 40 krajcár. Megrendelhető a készítőnél, Megay Róbert cukrásznál, Miskolcon (Széchenyi-tér 20).

Pallas részvénytársaság nyomdája Budapesten.